

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA STANJA IN RAZVOJNE MOŽNOSTI
OBČINE TOLMIN**

Ljubljana, julij 2006

ANTON MANFREDA

IZJAVA

Študent ANTON MANFREDA izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. MITJE ČOKA in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 18. 7. 2006

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. LOKALNA SAMOUPRAVA V SLOVENIJI	2
2.1. Zakon o lokalni samoupravi in ustanovitev novih občin	3
2.2. Konkretno posledice za občino Tolmin	4
2.3. Regionalizacija v Sloveniji	5
2.3.1. Aktivnosti, povezane z ustanavljanjem pokrajin	6
2.3.2. Oblikovanje kohezijskih regij	7
2.3.3. Možne posledice za občino Tolmin	7
3. STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE	8
3.1. Razvojne prioritete	8
3.1.1. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast.....	9
3.1.2. Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj ter kakovostna delovna mesta	9
3.1.3. Učinkovita in cenejša država	9
3.1.4. Moderna socialna država in večja zaposlenost.....	10
3.1.5. Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja	10
4. ANALIZA STANJA V OBČINI TOLMIN	11
4.1. Demografsko področje	11
4.2. Socialno področje	13
4.2.1. Povprečne mesečne plače	14
4.2.2. Izobraževanje	16
4.2.3. Trg dela.....	17
4.3. Poslovni subjekti	19
4.4. Analiza javnih financ	21
4.4.1. Prihodki občine	21
4.4.2. Odhodki občine.....	22
4.4.3. Primerna poraba in finančna izravnava	23
5. PROGRAM SPODBUJANJA RAZVOJA V POSOČJU 2002-2006 (SOČA 2006)	25
5.1. Pospeševanje podjetniških vlaganj, razvoj gospodarstva in odpiranje novih delovnih mest	26
5.1.1. Dodeljevanje spodbud za začetne investicije za podjetniške projekte malih in srednje velikih podjetij in za nova delovna mesta, povezana z začetnimi investicijami	26
5.1.2. Program pospeševanja podjetništva	27
5.2. Vzpostavitev razvojne infrastrukture	27

5.3. Usposabljanje in razvoj kadrov	28
5.3.1. Štipendiranje	28
5.3.2. Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja	29
5.3.3. Spodbujanje izobraževanja in usposabljanja	29
5.4. Uspešnost programa Soča 2006.....	30
5.4.1. Izvedba programa v letu 2002	31
5.4.2. Izvedba programa v letu 2003	32
5.4.3. Izvedba programa v letu 2004	33
5.4.4. Izvedba programa v letu 2005	35
6. ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA.....	37
7. PRIHODNOST OBČINE.....	40
7.1. Kmetijstvo in gozdarstvo	40
7.2. Industrija in podjetništvo	41
7.3. Turizem	42
7.4. Državne spodbude in ukrepi	42
7.4.1. Prometna infrastruktura	43
7.4.2. Spremembe davčnega sistema	43
8. SKLEP.....	44
LITERATURA.....	46
VIRI.....	46
 PRILOGE	

1. UVOD

Slovenija je z vključitvijo v Evropsko unijo zaključila proces dolgoletne tranzicije. Vsekakor bi lahko rekli, da je v zadnjem obdobju dosegla zadovoljiv napredek in boljši standard življenja, kar je razvidno na mnogih področjih. Potrebno pa je poudariti, da ta proces ni potekal enakomerno v vseh regijah. Eno izmed težav je predstavljalo tudi hitro sprejemanje zakonodaje, potrebne za vstop v EU, medtem ko določeni segmenti nanjo še niso bili v celoti pripravljeni. Lep primer zaostajanja za slovenskim povprečjem v mnogih kriterijih je tudi občina Tolmin. Ker je to tudi moja rojstna občina, sem se odločil, da jo v diplomskem delu natančneje analiziram in predstavim njene razvojne možnosti.

V prvem delu predstavljam lokalno samoupravo in njene glavne cilje, saj je bila posledica lokalne samouprave tudi razdelitev nekdanje občine Tolmin na sedanje tri občine, in sicer Bovec, Kobarid in Tolmin. V tem delu predstavljam predvsem zakonske zahteve in naloge, ki jih mora občina izpolnjevati, ter konkretne posledice lokalne samouprave za občino Tolmin. V nadaljevanju prvega dela opisujem pojem in postopek regionalizacije, ki pomeni nadaljevanje oziroma dopolnitev lokalne samouprave. Na tem področju je še veliko odprtih vprašanj in nedorečenosti, predvsem glede oblikovanja novih pokrajin in njihovih pristojnosti. Na kratko predstavljam tudi morebitne posledice za občino Tolmin, saj konkretnih posledic v času pisanja diplomskega dela še ne morem predstaviti.

V drugem delu izpostavljam ključne poudarke iz Strategije razvoja Slovenije, ki jo je Vlada RS sprejela v letu 2005, saj menim, da bi uresničitev njenih ciljev močno vplivala tudi na razvoj in oblikovanje strategij posameznih občin.

V tretjem delu prikazujem analizo stanja posameznih področij v občini Tolmin, predvsem demografskega in socialnega področja, vključujem pa tudi analizo javnih financ, saj je ta pomemben pokazatelj finančne sposobnosti in neodvisnosti občine. Za lažjo umestitev občine podatke primerjam s slovenskim povprečjem, saj lahko le na tak način pridobim pregled nad dejanskim stanjem v občini. V analizo na določenih delih vključujem tudi podatke za občini Bovec in Kobarid, saj so vse tri občine kljub razcepu še vedno precej povezane in skupaj tvorijo območje Zgornjega Posočja. Določeni podatki pa se nanašajo tudi na Goriško regijo, saj vse tri omenjene občine spadajo v to statistično regijo.

V četrtem delu predstavljam glavne razvojne aktivnosti, ki jih občina Tolmin izvaja preko Posoškega razvojnega centra. Tako v tem delu vsebinsko in s konkretnimi podatki predstavljam Program spodbujanja razvoja v Posočju 2002-2006 oziroma Soča 2006, saj je to edini razvojni program v občini. Program je sestavljen za vse tri občine Zgornjega Posočja, zato posebej izpostavljam podatke, ki se nanašajo na občino Tolmin.

Peti del predstavlja analizo ankete, ki sem jo opravil med naključno izbranimi poslovnimi subjekti v občini Tolmin. Na njeni osnovi izpostavljam ključne težave, s katerimi se podjetja soočajo, ter predstavljam njihove poglede na prihodnost občine. Z anketo sem zbral tudi razne

predloge vodilnih oseb v podjetjih, ki bi lahko orientacijsko služili občini pri načrtovanju razvojnih projektov.

V zadnjem delu na kratko predstavljam tudi svoj pogled na razvoj oziroma prihodnost občine Tolmin ter ovire, ki po mojem mnenju onemogočajo doseganje zastavljenih ciljev.

Namen diplomskega dela je predvsem analizirati stanje v občini, saj vsako načrtovanje strategije razvoja temelji na predhodni analizi. Prav tako želim predstaviti tudi nekatere ključne razvojne aktivnosti, ki bi občino na različnih področjih približale slovenskemu povprečju, predvsem pa omilile demografski upad in odseljevanje visokoizobraženega kadra.

Upam, da bo to diplomsko delo služilo tudi kot izhodišče za oblikovanje novih idej, ki bodo pripomogle k trajnejšemu razvoju občine.

2. LOKALNA SAMOUPRAVA V SLOVENIJI

Lokalna samouprava je oblika samostojnega urejanja in reševanja življenjskih potreb prebivalstva v določenih, praviloma ožjih krajevnih okvirih in na organiziran, vendar neoblasten način (Vlaj, 2001, str. 20).

Podobno jo opredeljuje tudi Evropska listina lokalne samouprave, v kateri je zapisano, da lokalna samouprava označuje pravico in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v lastni pristojnosti in v korist lokalnega prebivalstva (Evropska listina lokalne samouprave, 1996).

Lokalna samouprava v Sloveniji je urejena s pravnimi pravili, ki so vsebovana v raznih predpisih. Najpomembnejši pravni viri urejanja lokalne samouprave so (Vodnik po slovenski lokalni samoupravi, 2001, str. 8):

- Ustava Republike Slovenije;
- Evropska listina lokalne samouprave;
- Zakon o lokalni samoupravi (v nadaljevanju ZLS);
- Zakon o financiranju občin;
- Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij;
- Zakon o lokalnih volitvah.

Vsekakor je bila lokalna samouprava potrebna predvsem zaradi prenosa dela oblasti na nižje nivoje. Z njo je bilo občinam omogočeno, da lahko opravljajo naloge, za katere so sposobne. Mnogi avtorji se strinjajo, da je bistvo lokalne samouprave, da omogoča prebivalcem lokalnih skupnosti, da sami vodijo zadeve, ki so zanje pomembne. Pri tem pa je potrebno poudariti, da proces lokalne samouprave v Sloveniji še ni zaključen, saj še ni prišlo do oblikovanja pokrajin.

2.1. ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI IN USTANOVITEV NOVIH OBČIN

Z Zakonom o lokalni samoupravi, ki je bil sprejet 21. 12. 1993, je bila oblikovana pravna podlaga za organiziranje in delovanje lokalnih skupnosti. Zakon je bil oblikovan predvsem za potrebe občin. Prav na podlagi ZLS in Zakona o ustanovitvi občin se je število občin v Sloveniji precej povečalo. Tako je bilo v letu 1994 ustanovljenih 147 novih občin, leta 1998 45 in leta 2002 še ena. V letu 2006 sta bila izvedena dva posvetovalna referendum, na katerih so se volivci izrekli za 17 novih občin. Skupno je trenutno v Sloveniji 210 občin, med katerimi je 11 mestnih.

V ZLS so določeni tudi kriteriji, katerim mora občina ustrezati. Po ZLS je bistveno, da je občina sposobna zadovoljevati svoje potrebe in interese svojih prebivalcev. Med te pogoje spadajo (ZLS z dopolnitvami, 1993):

- popolna osnovna šola;
- primarno zdravstveno varstvo občanov (zdravstveni dom ali zdravstvena postaja);
- komunalna opremljenost (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo);
- poštna storitev;
- knjižnica (splošnoizobraževalna ali šolska);
- prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti.

Poleg omenjenih pogojev, mora imeti občina najmanj 5000 prebivalcev. Zakon dovoljuje ustanovitev občine, ki ima manj kot 5000, vendar ne manj kot 2000 prebivalcev, če gre za ustanovitev nove občine, zaradi geografskih, obmejnih, narodnostnih, zgodovinskih ali gospodarskih razlogov.

V ZLS so določene tudi naloge, ki jih mora opravljati občina. Nekatere pomembnejše naloge občine so (ZLS z dopolnitvami, 1993):

- upravlja občinsko premoženje;
- omogoča pogoje za gospodarski razvoj občine;
- načrtuje prostorski razvoj in v skladu z zakonom opravlja naloge na področju posegov v prostor in graditve objektov;
- pospešuje službe socialnega skrbstva, skrbi za predšolsko varstvo, osnovno varstvo otroka in družine, za socialno ogrožene ter za invalide in ostarele;
- skrbi za varstvo zraka, tal, vodnih virov, za varstvo pred hrupom, za zbiranje in odlaganje odpadkov ter opravlja druge dejavnosti za varovanje okolja;
- ustvarja pogoje za izobraževanje odraslih;
- pospešuje razvoj športa, rekreacije in kulturnoumetniške ustvarjalnosti;
- gradi in vzdržuje lokalne javne ceste;
- organizira pomoč in reševanje za primere elementarnih in drugih nesreč;
- organizira občinsko upravo.

Glede na veliko število občin v Sloveniji in tudi precejšnjo razliko med posameznimi občinami, tako po velikosti kot gospodarskem stanju, je povsem razumljivo, da mnoge občine pomanjkljivo izvajajo naloge, ki so določene z Zakonom o lokalni samoupravi, saj jim finančne možnosti tega ne dovoljujejo. Prav zaradi tega se pogosto pojavlja dvom o smiselnosti ustanavljanja novih občin, predvsem ob upoštevanju trenda v Evropi, kjer se občine med seboj povezujejo, medtem ko je za slovenske občine značilno drobljenje. Prav to drobljenje pa povzroča dodatne težave oziroma pomanjkljivosti, s katerimi se soočajo manjše občine. Med slednjimi se najpogosteje omenja nezadostno zagotavljanje javnih služb in visok strošek občinskih organov na prebivalca (Brezovšek, 2005, str. 79). Ravno nasprotno pa zagovorniki ustanavljanja občin poudarjajo finančno neodvisnost in lastno razpolaganje s finančnimi sredstvi. Zagotovo so tudi ti razlogi povsem upravičeni, saj se pogosto dogaja, da večje občine bolj skrbijo za svoje centre kot za obrobna območja.

2.2. KONKRETNE POSLEDICE ZA OBČINO TOLMIN

Nekdanja občina Tolmin je bila po površini največja občina v Sloveniji in ena največjih v nekdanji SFRJ, saj je merila kar 942 km². Kljub svoji velikosti je bila po številu prebivalcev med najmanjšimi, saj je po podatkih iz popisa leta 1991 v njej prebivalo le 20.975 prebivalcev.

Prva raven lokalne samouprave je nekdanjo občino razdelila na tri občine, in sicer občino Bovec, Kobarid in Tolmin. Sedanja občina Tolmin meri precej manj, in sicer 382 km², vendar je kljub temu po velikosti tretja največja v Sloveniji. V spodnji tabeli prikazujem podatke o velikosti in številu prebivalcev za leto 2005 v vseh treh posoških občinah ter Sloveniji.

Tabela 1: Novonastale občine iz nekdanje občine Tolmin

Občina	Velikost (km ²)	Število prebivalcev	Gostota prebivalcev
Bovec	367	3.304	9,0
Kobarid	193	4.500	23,4
Tolmin	382	12.016	31,5
Skupaj	942	19.820	21,1
SLOVENIJA	20.273	2.000.474	98,7

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Z vidika velikosti je bila razdelitev nujno potrebna, saj je bilo težko vsem prebivalcem zagotoviti enake možnosti, predvsem pa je bilo problematično vzdrževanje tako velikega območja. Težava, ki je z razdelitvijo nastala, je bila in še vedno ostaja majhno število prebivalcev v novih občinah, kar je predvsem razvidno iz podatkov o gostoti prebivalcev na km². Zaradi omenjenega dejstva se vse tri občine soočajo s težavami, saj je prevelik del občin nenaseljen, kljub vsemu pa zahteva vzdrževanje.

2.3. REGIONALIZACIJA V SLOVENIJI

Razvoj lokalne samouprave v Sloveniji je dosegel stopnjo, na kateri je potrebno razmišljati tudi o ustanovitvi pokrajin kot o drugi ravni lokalne samouprave. Znano je, da razprave o pokrajinah potekajo že več let, predvsem zaradi neenotnosti glede pristojnosti in števila pokrajin. Mnogi izpostavljajo, da je Slovenija znotraj EU tako majhna, da bi bila nadaljnja členitev nesmiselna. Nasprotno pa drugi zatrjujejo, da so v Sloveniji zaradi zgodovinskih, geografskih in drugih razlogov bistvene razlike med pokrajinami in je s tega vidika tudi regionalizacija smiselna.

Med slednje se uvršča tudi prof. dr. Dušan Plut z oddelka za geografijo Filozofske fakultete, ki kot ključne razloge za regionalizacijo Slovenije navaja (Plut, 2003):

- Slovenija je kot celota po številu prebivalcev in velikosti ozemlja na ravni evropsko primerljive regije, vendar se njene notranje razvojne razlike med geografskimi območji tudi po osamosvojitvi povečujejo, medtem ko se razvojni zaostanek za EU zmanjšuje.
- Večina slovenskih občin nima dovolj lastnih razvojnih zmogljivosti za hitrejši dvig materialnega blagostanja in opravljanje oskrbnih in drugih funkcij, poleg tega tudi medobčinsko sodelovanje, razen izjem, ni zadovoljivo.
- Ozemeljsko različna pokritost izpostav državne uprave onemogoča bolj usklajeno aktiviranje domačih razvojnih virov in smotrnejšo rabo sredstev.
- Zgolj statistične regije zaradi prevlade državnega pristopa in različnih lokalnih interesov ne morejo opravljati vseh večplastnih funkcij regij kot močnih razvojnih in drugih koalicij.
- Okrepljena vloga regionalne politike v EU in izven nje, nujnost čezmejnih povezav, črpanje sredstev iz strukturnih skladov zahtevajo trdnejšo regionalno organiziranost Slovenije.

Med argumenti za regionalizacijo Slovenije se omenja tudi raznolikost Slovenije z vidika razvitosti, zgodovinskega izročila, kulturnega razvoja in jezikovnih posebnosti. Poleg tega je argument za regionalizacijo tudi (Ribičič, 2003, str. 26) invalidnost ureditve, predvsem povečanje prepada med majhnimi občinami, ki so izgubile mnoge pristojnosti, in centralizirano državno upravo. Velik pomen ima tudi razvojni element, saj lahko regionalizacija države bistveno prispeva k enakomernejšemu regionalnemu razvoju. Dr. Ribičič navaja tudi primerjavo z evropskimi državami in ugotavlja, da ima velika večina držav razvit notranji regionalizem in le redko se pojavljajo območja, kjer bi obstajale le občine. Poleg omenjenega bi se po Ribičičevem mnenju z ustanovitvijo pokrajin usposobili tudi za uspešnejše in bolj enakopravno sodelovanje Slovenije z regijami sosednjih in drugih evropskih držav ter za črpanje sredstev za pospešitev regionalnega razvoja iz strukturnih skladov EU (Ribičič, 2003, str. 26). Na podlagi zgornje izjave lahko trdim, da bi bila Slovenija bistveno drugačna in predvsem bolj enakomerno razvita, če bi bila regionalizacija zaključena že pred leti.

Poleg omenjenih razlogov za regionalizacijo se pogosto omenjajo tudi večja konkurenčnost povezanega regionalnega gospodarstva, ohranjanje poseljenosti in poselitvenega vzorca ter nenazadnje tudi učinkovitejša organiziranost državne uprave. S tem naj bi bila tudi omogočena decentralizacija odločanja. Pri tem pa je potrebno poudariti, da bo veliko odvisno od pristojnosti posameznih pokrajin. Dosedanji razvoj lokalne samouprave namreč ni prinesel želene decentralizacije, saj so občine še vedno preveč pod vplivom države, poleg tega imajo preveč obveznosti in premalo finančnih sredstev za kritje vseh obveznosti. Za doseg decentralizacije je pomembno, da bodo občine in pokrajine ločene. Poleg tega pokrajina tudi ne bo smela biti nadrejena občinam, saj bi to pomenilo odvzem svobode občinam, ampak bo moralo biti med pokrajino in občino prisotno sodelovanje.

Ena večjih napak pri reformi lokalne samouprave je bila, da reforma ni bila izvedena vzporedno na lokalni in regionalni ravni, ampak zaporedno. Tako je bila najprej izvedena reforma občin, medtem ko je bila regionalizacija odložena (Ribičič, 2003, str. 20).

Zagotovo je ena izmed posledic odložene regionalizacije tudi poglobljanje razvojnega zaostanka obmejnih predelov za osrednjeslovenskim. Če država ne bo prenesla pomembnega dela svoje politične in ekonomske moči na pokrajine, se bo ta razkorak le še povečeval. Tako smo v Sloveniji (Šmidovnik, 1995, str. 24) namesto močne lokalne samouprave, ki bi morala predstavljati protiutež državnemu centralizmu, dobili šibko lokalno samoupravo, ki omogoča centralistično upravljanje države. Zato je nujno potrebno, da (Ribičič, 2002, str. 4) nastanejo nova središča, ki bodo spodbudila gospodarski in družbeni razvoj svojega regionalnega območja, kar bo nenazadnje prispevalo tudi k razvoju celotne države. Nenazadnje je razvitost lokalne samouprave tudi dober pokazatelj demokratičnosti posamezne države, saj s svojim obstojem in delovanjem lahko razrahlja še tako centralizirano državo (Vlaj, 2004, str. 5).

2.3.1. Aktivnosti, povezane z ustanavljanjem pokrajin

Z Ustavo Republike Slovenije je bila predvidena vzpostavitev lokalne samouprave na dveh ravneh z dvema vrstama lokalnih skupnosti, in sicer z občinami in pokrajinami. Priprave za ustanovitev pokrajin so se začele skupaj s pripravami za ustanovitev občin z Zakonom o lokalni samoupravi leta 1993, vendar je bila ureditev pokrajin od vsega začetka sporna, predvsem, ker veljavna določba 143. člena Ustave omogoča nastajanje pokrajin s prostovoljnim povezovanjem občin. To pa pomeni, da naj bi bile pokrajine institucionalna oblika medobčinskega sodelovanja, nanje pa bi bilo mogoče ob predhodnem soglasju z zakonom prenesti določene naloge iz državne pristojnosti (Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko).

Maja 2006 so poslanci v Državnem zboru z večino potrdili, da se začne postopek za spremembo ustave na področju lokalne samouprave, s čimer naj bi omogočili hkratno ustanovitev pokrajin v vsej državi. Tako je predvideno, da se pokrajine kot samoupravne lokalne skupnosti za opravljanje lokalnih zadev širšega pomena ustanovijo z novim zakonom, s katerim bi določili tudi njihova območja, sedeže in imena (Delo, 23. 5. 2006).

Očitno bo v Sloveniji navsezadnje le prišlo do oblikovanja pokrajin, če le ne bo večjih zapletov in nesoglasji v Državnem zboru. S tem bi bil tudi zaključen proces lokalne samouprave, ki traja že več kot desetletje.

2.3.2. Oblikovanje kohezijskih regij

V letu 2005 je Vlada RS sprejela Zakon o skladnem regionalnem razvoju, ki ji tudi omogoča, da odločitev o številu regij določi naknadno z uredbo (JAPTI, 2005). Priprava zakona je bila nujna predvsem zaradi neuspešnih pogajanj o prihodnji finančni perspektivi Evropske unije za obdobje od 2007 do 2013, saj bi ta perspektiva upoštevala podatke iz leta 2002, ko Slovenija kot celota še ni presegala 75% povprečne evropske razvitosti (RTV Slovenija, 2005). Potrebno pa je poudariti, da se glede na kriterij števila prebivalcev v regiji, ki trenutno velja v EU, Slovenija načeloma ne more razdeliti na več kot dve regiji.

Vsekakor bi bile za Slovenijo tri regije ugodnejša rešitev, vendar Slovenija v tem primeru ne bi izpolnjevala kriterija števila prebivalcev v regiji, ki trenutno znaša 800.000 prebivalcev na regijo. Povsem razumljivo je odločitev povzročila veliko protestov, predvsem s strani območij, ki bi bila vključena v Osrednjeslovensko regijo, saj bodo razvojne regije znotraj Osrednjeslovenske regije bistveno manj časa upravičene do prejemanja kohezijskih sredstev.

2.3.3. Možne posledice za občino Tolmin

Glede na dejstvo, da trenutno v Sloveniji, kljub najverjetnejšemu oblikovanju dveh kohezijskih regij, uredba, ki bi določala število in obliko pokrajin, še ni sprejeta, je zelo težko opredeliti posledice za občino Tolmin. Najverjetneje bo občina Tolmin v primeru dveh regij vključena v Osrednjeslovensko regijo. Glede na velik razkorak v razvitosti občin Tolmin, Kobarid in Bovec ter preostalih občin, ki bi spadale v omenjeno regijo, lahko sklepam, da povezovanje v to regijo za omenjene občine ni najugodnejše, saj bi bilo gospodarsko stanje Osrednjeslovenske regije bistveno drugačno od njenih posameznih območij oziroma posameznih občin.

Ker Posočje nikakor ne more biti oblikovano kot samostojna regija, so se pojavile tudi ideje o povezovanju s sosednjimi pokrajinami, predvsem Benečijo in Furlanijo, vendar je težko pričakovati, da bi prišlo do mednarodne pokrajine, saj tega koncepta mnogi politiki ne podpirajo, predvsem z vidika pripadnosti določeni državi.

Dejstvo je, da bi Slovenija kot ena regija kmalu izpadla iz kroga prejemnic denarja iz strukturnega in kohezijskega sklada EU. Ne glede na to, kako bodo oblikovane nove regije, lahko z gotovostjo trdim, da bo Posočje znotraj svoje gospodarsko najmanj razvito. Prav zaradi tega bo nujno potrebno oblikovati koncept delitve sredstev znotraj regij, saj bodo regije kohezijska sredstva pridobivale na podlagi nižje razvitosti, ta pa je posledica najmanj razvitih območij znotraj regij. Zato bo nujno potrebno, da vlada v primeru oblikovanja dveh regij nadomesti izpad denarja z lastnimi sredstvi, vendar obstaja bojazen, da se to ne bo uresničilo.

Prav tako tudi zaenkrat še ni znano stališče glede oblikovanja pokrajin v Sloveniji, saj proces ustanavljanja pokrajin še poteka. Vsekakor pa bo oblikovanje novih pokrajin nekoliko bolj svobodno, kot to velja za kohezijske regije. Trenutno vladajoča koalicija naj bi se nagibala k ustanovitvi 14 pokrajin (Združenje občin Slovenije, 2005), kar pa na občino Tolmin ne bi vplivalo, saj bi bila tako v primeru 12 kot v primeru 14 pokrajin vključena v Goriško regijo (Dokumenti in študije o pokrajinah, 2004, str. 121). Dejstvo je, da pretirana razdrobljenost pokrajin ni smiselna, saj bi bila v tem primeru Slovenija razdeljena le na nekakšne večje občine, zato Posočje kot samostojna pokrajina najbrž ne bo oblikovano. Zagotovo pa bi rešitev za Posočje predstavljalo oblikovanje centra pokrajine v Posočju, vendar tudi ta ideja zaradi premoči ostalih akterjev najbrž ne bo uresničena.

3. STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE

V tem poglavju na kratko predstavljam Strategijo razvoja Slovenije do leta 2013, ki jo je Vlada RS sprejela 23. 6. 2005, saj menim, da precej vpliva tudi na oblikovanje strategij razvoja občin. Poleg tega je iz nje razvidno tudi, kakšno vlogo država namenja občinam oziroma v kolikšni meri se bo uresničevalo načelo skladnejšega regionalnega razvoja.

Dejstvo je, da Slovenija danes ni država z najvišjo stopnjo gospodarske rasti, niti ne spada med tiste, ki najhitreje zmanjšujejo razvojni zaostanek za najrazvitejšimi državami EU. Razlogi za tako stanje so predvsem prevelika reguliranost slovenskega gospodarstva, ohranjanje visokega deleža delovno intenzivne industrije, počasna rast tržnih storitev in tudi negativni demografski trendi, predvsem v smislu staranja prebivalstva. Prav omenjeni dejavniki so zahtevali spremembo dosedanjega razvojnega vzorca, zaradi česar je bila pripravljena tudi nova Strategija, ki opredeljuje štiri temeljne cilje razvoja Slovenije, in sicer:

- Gospodarski razvojni cilj je v desetih letih preseči povprečno raven ekonomske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca).
- Družbeni razvojni cilj je izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vseh posameznikov in posameznikov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja in socialnih tveganj.
- Medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj je uveljavljanje načela trajnosti kot temeljnega razvojnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva.
- Razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju je, da bo s svojim razvojnem vzorcem, kulturno identiteto in zagnanim delovanjem v mednarodni skupnosti postala v svetu prepoznavna in ugledna država.

3.1. RAZVOJNE PRIORITETE

V nadaljevanju na kratko predstavljam ključne razvojne prioritete, s katerimi se bo dosegalo v Strategiji zastavljene cilje s poudarkom na trajnostnem razvoju, saj je ta prioriteta za občino Tolmin najpomembnejša.

3.1.1. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast

Za doseg konkurenčnega poslovnega okolja je predviden razvoj nosilnih storitvenih dejavnosti, kot so turizem, poslovne in informacijske storitve, ter storitve na visokotehnoloških področjih. Poleg tega naj bi se spodbujalo podjetniško povezovanje na nosilnih gospodarskih področjih, kamor spadajo elektronske komunikacije, informacijska tehnologija, farmacija in logistika.

Predvideva se tudi spodbujanje neposrednih tujih investicij predvsem v visoko in srednje visoko tehnologijo, v delovna mesta z visoko dodano vrednostjo in v izvozno usmerjeno proizvodnjo ter spodbujanje naložb domačih in tujih podjetij v ekonomske cone in tehnološke parke na regionalni ravni. Cilj je vzpostaviti vsaj tri nove poslovne cone in vsaj dva nova tehnološka parka, pri čemer pa bodo imele prednost regije z razvojnimi zaostanki.

3.1.2. Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj ter kakovostna delovna mesta

V Strategiji se predvideva usmerjanje raziskovalnih razvojnih dejavnosti na področja, na katerih se lahko raziskovalni potencial poveže z gospodarsko dejavnostjo in doseže dvig dodane vrednosti, kar velja predvsem za informacijsko tehnologijo, elektronske komunikacije, farmacijo, biotehnologijo, okoljsko tehnologijo, nove materiale in druge podobne dejavnosti.

V okviru celovite davčne reforme pa se namerava v prihodnje preučiti smiselnost večjih davčnih spodbud za vlaganja v raziskave in razvoj ter zaposlovanje raziskovalcev v gospodarstvu. S štipendijami, subvencioniranjem plač in financiranjem projektov izven javnega sektorja pa se želi povečati prehod naravoslovnih in tehničnih raziskovalcev iz javnih raziskovalnih organizacij v gospodarstvo.

3.1.3. Učinkovita in cenejša država

Med ukrepi za doseg učinkovite in cenejše države se navaja predvsem uvedbo enostavnejših predpisov in administrativnih postopkov za mala podjetja ter zmanjševanje administrativnih bremen pri ustanavljanju podjetij. Poleg tega naj bi se izboljšalo preglednost javne uprave in kakovost njenih storitev ter okrepilo svetovalno vlogo. Pomemben napredek bi bil dosežen tudi z urejenim postopkom sodelovanja javnosti pri pripravi predpisov, saj bi bilo s tem omogočeno, da bi predpise oblikovali tisti, ki so v predmetnih zadevah najbolj udeleženi.

Ukrep, ki je precej pomemben tudi za občino Tolmin, se nanaša na spremembe na nepremičninskem trgu, kjer se namerava olajšati dostop do nepremičnin za realizacijo investicijskih projektov. Tako naj bi se povečalo število ponudb komunalno opremljenih zazidljivih zemljišč, oblikovalo strategijo podjetniških con ter poenostavilo in skrajšalo postopke za pridobitev gradbenih dovoljenj.

3.1.4. Moderna socialna država in večja zaposlenost

V okviru te razvojne prioritete naj bi se predvsem izboljšala prilagodljivost trga dela s povečano fleksibilnostjo delovnih razmerij in zaposlovanja, predvsem v smislu uvajanja atipičnih oblik dela. Poleg tega so predvideni tudi ukrepi, kot so spodbude delodajalcem za zaposlovanje mladih brez izkušenj, subvencije za izobraževanje odraslih in štipendiranje, povezano s potrebami na trgu delovne sile.

Uveljavila naj bi se tudi večja odgovornost posameznika za njegov socialni položaj, vendar menim, da je ta ukrep lahko v določenih primerih tudi krivičen. Pri tem mislim predvsem na manj razvita območja, kjer ni vedno posameznik kriv za svoj slabši socialni položaj.

3.1.5. Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja

Med ukrepi, ki so pomembni tudi za občino Tolmin, se predvideva vzpostavitev evidence najboljših kmetijskih zemljišč, ki bi se jih tudi zaščitilo. Prav tako naj bi se nadaljevalo s povečevanjem zemljišč za ekološko pridelavo hrane. Poleg tega naj bi se spodbujalo okoljsko ustrezne podjetniške projekte ter razvoj in uporabo okoljskih tehnologij.

Z vidika občine Tolmin in oblikovanja njenih razvojnih možnosti je najpomembnejši cilj znotraj trajnostnega razvoja prav skladnejši regionalni razvoj in ustanavljanje pokrajin, ki bodo imele pristojnosti in sredstva za spodbujanje lastnega razvoja.

Poleg ustanavljanja pokrajin in krepitve regionalnih središč se v okviru skladnejšega regionalnega razvoja predvideva tudi zagotavljanje finančne spodbude občinam za razvoj lokalnega gospodarstva. Med drugim se namerava pripraviti ukrepe, ki bodo spodbujali ustanavljanje podjetniških in obrtnih con tudi na lokacijah, ki trenutno niso najbolj primerne. Prav slednji ukrep bi bil za občino Tolmin izrednega pomena, čeprav se na tem mestu postavlja vprašanje glede dolgoročne obstojnosti teh obrtnih con, še posebej, če se ne zagotovi stalnih spodbud omenjenim lokacijam.

Prav tako je pomemben ukrep tudi izboljšanje prometne povezanosti odmaknjenih in robnih območij, kamor spada tudi občina Tolmin, z glavnimi prometnimi osmi vključno s krepitvijo in spodbujanjem javnega prevoza, kar bi nedvomno pripomoglo k boljši demografski strukturi v teh krajih.

Strategija razvoja Slovenije je vsekakor pomemben dokument in vodilo za prihodnji razvoj, vendar le, če se bodo ukrepi dejansko izvrševali. Predvsem ukrepi, povezani s skladnejšim regionalnim razvojem, zagotavljajo več spodbud manj razvitim področjem. Če se bo Strategija na področju regionalnega razvoja v celoti izvrševala, lahko tudi v občini Tolmin pričakujemo pozitivne spremembe, čeprav se pogosto dogaja, da so zaradi potreb močnejših akterjev projekti oziroma spodbude manj razvitim področjem nekoliko zapostavljene.

4. ANALIZA STANJA V OBČINI TOLMIN

V tem poglavju natančneje prikazujem analizo demografskega in socialnega stanja, poleg tega pa tudi druga področja, vključno s krajšo analizo proračuna občine. Menim, da je prav analiza stanja temeljna podlaga za načrtovanje razvoja oziroma osnovanje strategije razvoja. V analizi stanja občine na nekaterih mestih predstavljam tudi podatke za širšo regijo in celotno Slovenijo oziroma slovensko povprečje, saj lahko le na ta način pozicioniram občino Tolmin.

4.1. DEMOGRAFSKO PODROČJE

V nadaljevanju prikazujem število in strukturo prebivalstva v občini Tolmin ter ga primerjam s slovenskim povprečjem. Poleg tega predstavljam tudi zmanjševanje prebivalstva po pokrajinskih enotah v krajih, ki imajo največji upad prebivalstva.

V spodnji tabeli prikazujem gibanje števila prebivalcev v zadnjem desetletju v občini Tolmin in celotni Sloveniji. Za vsako leto posebej prikazujem tudi absolutno spremembo glede na predhodnje leto ter indeks rasti, pri čemer je bazno leto 1996.

Tabela 2: Število prebivalcev v Sloveniji in občini Tolmin na dan 31. 12. po posameznih letih

Leto	Slovenija			Občina Tolmin		
	Število	Sprememba		Število	Sprememba	
		Absolutna	Indeks		Absolutna	Indeks
1996	1.986.989		100,00	12.485		100,00
1997	1.984.923	-2.066	99,90	12.414	-71	99,43
1998	1.978.334	-6.589	99,56	12.324	-90	98,71
1999	1.987.755	9.421	100,04	12.405	81	99,36
2000	1.990.094	2.339	100,16	12.389	-16	99,23
2001	1.994.026	3.932	100,35	12.341	-48	98,85
2002	1.995.033	1.007	100,40	12.133	-208	97,18
2003	1.996.433	1.400	100,48	12.108	-25	96,98
2004	1.997.590	1.157	100,53	12.047	-61	96,49
2005	2.003.358	5.768	100,82	11.985	-62	96,00

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Število prebivalstva v občini Tolmin se je v zadnjem desetletju zmanjšalo za štiri odstotke, medtem ko se je v celotni Sloveniji povečalo za slab odstotek. Največji upad prebivalstva v občini je bil leta 2002, ko se je število prebivalcev v enem letu zmanjšalo kar za 1,7%. Poleg tega je iz tabele jasno razviden tudi trend stalnega upadanja prebivalstva v občini, z izjemo v letu 1999, ko se število prebivalcev nekoliko povečalo. Ravno nasprotno pa se v Sloveniji v zadnjih letih število prebivalcev stalno povečuje. Glede na dejstvo, da je naravni prirast v Sloveniji negativen, je to predvsem posledica priseljevanja, ki pa v občini Tolmin ni tako izrazito.

Že na podlagi zgornje ugotovite lahko sklepam, kakšna je starostna struktura prebivalstva, ki jo natančneje z dodatnimi izračuni predstavljam v naslednji tabeli. V njej predstavljam stanje v letih 1999 in 2005, saj primerjava dveh let za analizo povsem zadostuje. Če bi analiziral posamezna leta, bi prišel do popolnoma enakih zaključkov.

Tabela 3: Prebivalstvo po starostnih skupinah v Sloveniji in občini Tolmin na dan 31. 12. 1999 in 31. 12. 2005

Starostne skupine	Slovenija		Občina Tolmin	
	1999 (31. 12.)	2005 (31. 12.)	1999 (31. 12.)	2005 (31. 12.)
0-14	320.374	283.221	1.876	1.568
15-64	1.391.981	1.407.263	8.360	8.226
65 in več	275.400	312.874	2.169	2.191
Skupaj	1.987.755	2.003.358	12.405	11.985
Indeks staranja	85,96	110,47	115,62	139,73
Odstotek starega prebivalstva	13,85	15,62	17,48	18,28
Odstotek mladega prebivalstva	16,12	14,14	15,12	13,08

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Iz zgornje tabele je razvidno, da se je starostna struktura oziroma razmerje med mladim in starejšim prebivalstvom v opazovanem obdobju poslabšalo. V občini Tolmin je dne 31. 12. 2005 število starega prebivalstva¹ kar za 39,7% presegalo število mladega prebivalstva², kar je bistveno slabše, kot je slovensko povprečje, pri čemer pa je potrebno upoštevati, da se že Slovenija na podlagi indeksa staranja uvršča med zrelo prebivalstvo.

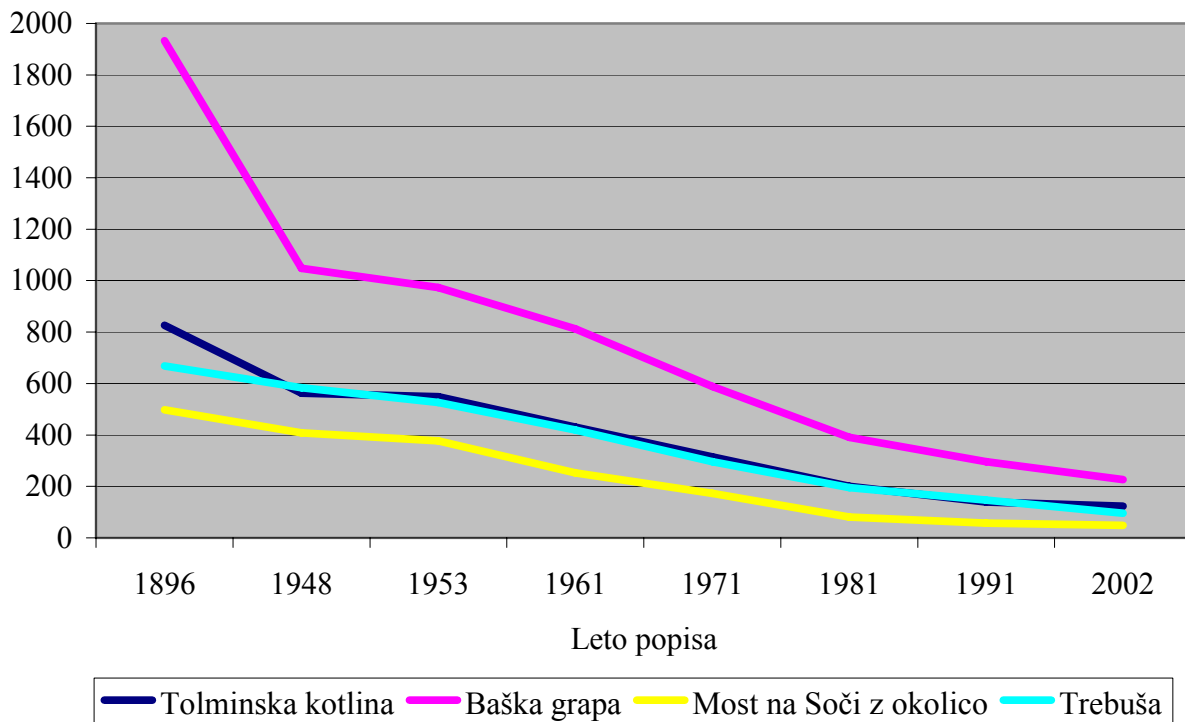
V opazovanem obdobju se je v občini Tolmin bistveno zmanjšal tudi delež mladega prebivalstva, in sicer kar za 13,5% in je 31. 12. 2005 predstavljal le 13,08% vseh prebivalcev občine, medtem ko se je delež starega prebivalstva povečal za 4,6%. Ti podatki vzbujajo dodatno skrb glede demografske ogroženosti občine Tolmin, še posebej ob upoštevanju dejstva, da mnogi mladi po končanem študiju ostajajo v kraju študija, predvsem zaradi večje možnosti zaposlitve. To dejstvo pa bo v prihodnje demografsko sliko le še slabšalo, saj to posledično pomeni manj mladih družin in manj otrok na tem območju.

Demografsko stanje v občini Tolmin precej nazorno prikazuje naslednji grafikon, v katerem so zajeta naselja z največjim upadom prebivalstva v primerjavi z letoma 1869 in 1948. Naselja sem zaradi boljše preglednosti združil po pokrajinskih enotah. Celoten pregled v tabelarni obliki je v Prilogi 1.

¹ Prebivalci, stari več kot 65 let.

² Prebivalci, stari med 0 in 14 let.

Slika 1: Gibanje prebivalstva v krajih z največjim upadom glede na leti 1869 in 1948*

* Pri popisu 2002 manjkajo podatki o številu prebivalcev v naseljih Kal in Dolgi Laz z obrazložitvijo statističnega urada RS, da je frekvenca pojava majhna oziroma so podatki zaupni.

Vir: Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja – 20. stoletje, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Iz grafikona in priložene tabele je razvidno, da je največje število krajev z upadom prebivalstva na območju Baške grape, kar je ob upoštevanju zaposlitvenih možnosti in odročne lege razumljivo, vendar je ta upad za to območje bistveno prevelik, saj se je v krajih z upadom prebivalstva na tem območju število prebivalcev v proučevanem obdobju zmanjšalo kar za 88,3%. Potrebno je poudariti, da imata negativna trenda v Tolminski kotlini in na Mostu na Soči z okolico manjše posledice, saj gre v omenjenih enotah zgolj za preseljevanje ljudi, medtem ko je na območju Baške grape dejansko prisoten trend odseljavanja. V Tolminski kotlini obstaja tudi precej krajev, v katerih se število prebivalcev povečuje, medtem ko so taki kraji na območju Baške grape zgolj izjema. Vsekakor pa ni zanemarljivo dejstvo, da se je v omenjenih krajih v vseh štirih pokrajinskih enotah prebivalstvo zmanjšalo kar za 87,4% glede na leto 1869. Sicer se trend upadanja nekoliko umirja, vendar je to bolj posledica trenutnega stanja, saj je v omenjenih krajih število prebivalcev na izredno nizki ravni. Vsekakor pa lahko pričakujemo nadaljnje izginjanje določenih vasi, kar ima nedvomno negativne posledice predvsem za obdelovanje kmetijskih površin.

4.2. SOCIALNO PODROČJE

V tem podpoglavju nekoliko natančneje prikazujem socialno stanje v občini Tolmin, ki vključuje analizo povprečnih mesečnih plač, zaposlenosti in podatke o izobraževanju.

4.2.1. Povprečne mesečne plače

V naslednji tabeli prikazujem povprečne plače za mesec januar v zadnjih treh letih po posameznih statističnih regijah. Podatki po regijah so sortirani glede na neto plačo v mesecu januarju 2006.

Tabela 4: Povprečne januarske plače po statističnih regijah v zadnjih treh letih v tekočih cenah (v SIT)

Regija	Januar 2004		Januar 2005		Januar 2006	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Osrednjeslovenska	289.830	178.546	303.948	188.930	316.231	196.795
Jugovzhodna Slovenija	238.407	152.941	259.274	168.583	282.041	181.488
Goriška	251.190	159.956	261.843	171.416	277.759	180.985
Obalno-Kraška	257.095	162.002	265.715	169.820	279.642	179.208
Gorenjska	246.963	157.694	253.064	164.211	270.932	175.835
Zasavska	237.179	152.341	249.591	162.974	264.341	172.044
Podravska	238.130	152.261	251.332	163.935	261.279	169.907
Savinjska	234.513	151.679	241.283	158.023	256.650	167.819
Spodnjeposavska	231.250	149.648	242.203	158.425	253.084	165.392
Notranjsko-Kraška	230.250	148.962	234.084	154.285	247.265	162.999
Koroška	224.332	145.376	235.327	154.948	246.159	161.687
Pomurska	214.875	139.628	228.022	150.312	236.815	157.326
SLOVENIJA	255.304	161.350	267.544	171.380	281.593	180.193

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Iz zgornje tabele je razvidno, da je Goriška regija, v katero spada tudi občina Tolmin, glede na povprečno neto mesečno plačo med najvišje rangiranimi regijami in je primerljiva s slovenskim povprečjem. Prav to dejstvo uvršča Goriško med bolj razvite regije, česar pa za občino Tolmin ne morem trditi, kar je razvidno tudi iz naslednje tabele.

V Tabeli 5 prikazujem povprečne januarske plače v tekočih cenah v razdobju 2004-2006 za vse tri posoške občine in jih primerjam s slovenskim povprečjem. Iz tabele je razvidno, da prav vse tri občine v Posočju bistveno zaostajajo za slovenskim povprečjem. Januarja 2004 so povprečne bruto plače v omenjenih občinah dosegale nekaj več kot 80% povprečne slovenske bruto plače. Pri tem pa ne smemo zanemariti, da se povprečne plače v teh občinah postopno približujejo slovenskemu povprečju, saj so januarja 2006 povprečne neto plače za slovenskim povprečjem zaostajale za približno 10 odstotnih točk. To dejstvo je precej spodbudno, saj lahko tudi v prihodnje pričakujemo nadaljnje približevanje slovenskemu povprečju.

Tabela 5: Povprečne januarske plače v Posočju v zadnjih treh letih v tekočih cenah (v SIT)

		Bruto		Neto	
		Znesek	Indeks	Znesek	Indeks
Januar 2004	SLOVENIJA	255.304	100,00	161.350	100,00
	Bovec	210.991	82,64	137.871	85,45
	Kobarid	207.166	81,14	135.856	84,20
	Tolmin	216.457	84,78	141.838	87,91
Januar 2005	SLOVENIJA	267.544	100,00	171.380	100,00
	Bovec	220.179	82,30	147.230	85,91
	Kobarid	218.077	81,51	145.870	85,11
	Tolmin	227.954	85,20	152.095	88,75
Januar 2006	SLOVENIJA	281.593	100,00	180.193	100,00
	Bovec	240.673	85,47	161.521	89,64
	Kobarid	238.420	84,67	159.364	88,44
	Tolmin	244.926	86,98	162.713	90,30

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Precej manj spodbudni pa so podatki iz naslednje tabele, v kateri prikazujem rang posoških občin³ na podlagi povprečne januarske plače v zadnjih treh letih glede na preostale občine. Iz tabele je razvidno, da so posoške občine po kriteriju povprečne mesečne plače v zadnjih treh letih nizko uvrščene. Prav to dejstvo kaže na veliko raznolikost znotraj Goriške regije, saj je regija, kot prikazuje Tabela 4, med najbolj razvitimi, medtem ko so nekateri njeni člani po istem kriteriju med manj razvitimi.

Tabela 6: Rang posoških občin glede povprečne januarske plače med vsemi občinami*

Občina	Januar 2004		Januar 2005		Januar 2006	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Bovec	141	142	143	139	117	108
Kobarid	149	147	152	148	127	123
Tolmin	122	118	118	110	105	92

* V analizi sem zajel 193 občin.

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Čeprav analiziram občino Tolmin, sem v tabelo vključil tudi ostale občine Zgornjega Posočja, saj s tem bolj celovito prikazujem stanje v tem predelu Slovenije. Kljub temu da se stanje postopno izboljšuje, pa ostaja velika absolutna razlika med najboljšimi občinami in občino Tolmin glede omenjenega kriterija. Tako povprečna bruto januarska plača leta 2006 v občini Cerklje na Gorenjskem, ki ima najvišji rang, presega povprečno januarsko bruto plačo v občini Tolmin kar za 156.315 SIT, kar predstavlja skoraj eno povprečno neto mesečno plačo v občini Tolmin.

³ Celotno tabelo prikazujem v Prilogi 2.

4.2.2. Izobraževanje

V nadaljevanju predstavljam nekatere ključne podatke v zvezi z izobraževanjem oziroma številom študentov v občini Tolmin. Te podatke primerjam tudi z ostalimi regijami v Sloveniji.

V naslednji tabeli predstavljam število študentov glede na vrsto izobraževanja po posameznih regijah v šolskem letu 2005/2006. Poleg tega v tabeli predstavljam tudi skupno število študentov ter delež⁴, ki ga predstavljajo glede na celotno prebivalstvo posamezne regije.

Tabela 7: Študentje glede na vrsto izobraževanja v šolskem letu 2005/2006 po regiji, v kateri imajo stalno prebivališče

Regija	Višješolski strokovni	Visokošolski dodiplomski	Visokošolski podiplomski	Skupaj	Delež
Osrednjeslovenska	2.875	25.445	2.895	31.215	6,26
Notranjsko-Kraška	397	2.527	184	3.108	6,08
Goriška	816	5.901	439	7.156	5,98
Gorenjska	1.223	9.817	755	11.795	5,94
Savinjska	2.557	11.164	873	14.594	5,68
Jugovzhodna Slovenija	1.053	6.421	387	7.861	5,64
Koroška	785	3.091	255	4.131	5,60
Obalno-Kraška	442	4.817	523	5.782	5,49
Spodnjeposavska	544	3.024	176	3.744	5,36
Zasavska	336	1.908	141	2.385	5,25
Podravska	2.290	12.420	1.224	15.934	4,99
Pomurska	812	4.253	270	5.335	4,35
SLOVENIJA	14.130	90.788	8.122	113.040	5,65

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Iz tabele je razvidno, da nobena regija ne izstopa glede na delež študentov med vsemi prebivalci. Opazen je nekoliko nižji delež študentov v Pomurski in Podravski regiji ter višji delež v Osrednjeslovenski in Notranjsko-Kraški regiji. Tudi Goriška regija je glede na delež študentov nadpovprečna. Povsem razumljivo pa je, da številčno prevladujejo študenti, vpisani na visokošolski dodiplomski študij.

V naslednji tabeli prikazujem nekoliko natančneje razčlenjeno zgornjo tabelo, in sicer za občino Tolmin za šolski leti 2004/2005 in 2005/2006. V tabeli predstavljam število študentov glede na vrsto izobraževanja ter njihov delež med vsemi študenti v občini Tolmin ter delež

⁴ Podatek o številu študentov se nanaša na šolsko leto 2005/2006 oziroma je odraz stanja na dan 1. 10. 2005. Podatek o celotnem prebivalstvu na ta dan ne obstaja, zato sem za izračun deleža uporabil povprečno število prebivalcev v letu 2005. Zavedam se, da podatka nista povsem primerljiva, vendar to rezultatov analize ne spreminja.

med vsemi prebivalci občine Tolmin, pri čemer je potrebno upoštevati opombo št. 4 ter jo razširiti tudi na šolsko leto 2004/2005.

Tabela 8: Študentje glede na vrsto izobraževanja v šolskih letih 2004/2005 in 2005/2006 v občini Tolmin

Vrsta študija	Šolsko leto					
	2004/2005			2005/2006		
	Število	Delež		Število	Delež	
Študenti		Prebivalci	Študenti		Prebivalci	
Višješolski strokovni	43	5,58	0,36	73	9,41	0,61
Visokošolski dodiplomski	685	88,85	5,67	658	84,79	5,48
Visokošolski podiplomski	43	5,58	0,36	45	5,80	0,37
SKUPAJ	771	100	6,38	776	100	6,46

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Ključni podatek, ki je razviden iz zgornje tabele, je, da delež študentov v občini Tolmin bistveno presega slovensko povprečje, prav tako pa presega tudi povprečje v Goriški in celo v Osrednjeslovenski regiji (Tabela 7). Ta podatek je hkrati razveseljiv, po drugi strani pa je tudi odraz stanja ne samo v občini Tolmin, ampak v celotnem Zgornjem Posočju. Dejstvo je, da v celotnem Posočju primanjkuje delovnih mest, kar povzroča, da se nadpovprečno število mladih odloča za nadaljevanje študija. Po končanem študiju veliko študentov zaradi istega razloga ostane v kraju študija ali v njegovi bližini. Prav zaradi tega občina Tolmin, kljub nadpovprečnemu številu študentov, na tem področju ni v prednosti. Čeprav veliko študentov izraža željo po vrnitvi domov, jih razmere prisilijo v drugačno odločitev.

Če primerjam deleže študentov glede na posamezne vrste študija v šolskem letu 2005/2006, lahko ugotovim, da je delež vpisanih študentov na višješolske strokovne programe v občini Tolmin nekoliko nižji od slovenskega povprečja. Delež vpisanih na visokošolski dodiplomski študij pa presega slovensko povprečje za 4,4 odstotne točke. Podpovprečen je tudi vpis na podiplomski študij, kar je zagotovo posledica slabšega socialnega položaja v občini Tolmin, zaradi česar si mnogi sposobni študentje omenjenega študija ne morejo privoščiti. Drugi razlog pa je lahko ponujena možnost zaposlitve, ki zaradi pomanjkanja delovnih mest prevlada nad odločitvijo za nadaljevanje študija, in pomanjkanje delovnih mest, ki zahtevajo tovrstno izobrazbo.

4.2.3. Trg dela

V nadaljevanju opisujem razmere na trgu dela v občini Tolmin in jih primerjam z Goriško regijo ter s celotno Slovenijo. V ta del bi lahko uvrstil tudi analizo povprečnih mesečnih plač, vendar sem to že predstavil v poglavju 4.2.1., zato se v tem delu osredotočam predvsem na analizo delovno aktivnega prebivalstva in brezposelnosti.

V spodnji tabeli prikazujem podatke o delovno aktivnem prebivalstvu v občini Tolmin, Goriški regiji in celotni Sloveniji v mesecu februarju 2006.

Tabela 9: Delovno aktivno prebivalstvo, februar 2006

Delovno aktivno prebivalstvo		Slovenija		Goriška		Tolmin	
		Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
Zaposlene osebe	skupaj	731.131	89,81	41.507	88,81	3.655	86,24
	v podjetjih, družbah in organizacijah	667.335	81,97	38.108	81,54	3.268	77,11
	pri samozap. osebah	63.796	7,84	3.399	7,27	387	9,13
Samozaposlene osebe	skupaj	82.988	10,19	5.230	11,19	583	13,76
	samostojni podjetniki	44.064	5,41	3.116	6,67	319	7,53
	osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost	6.714	0,82	321	0,69	18	0,42
	kmetje	32.210	3,96	1.793	3,84	246	5,80
SKUPAJ		814.119	100,00	46.737	100,00	4.238	100,00

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Iz analize delovno aktivnega prebivalstva je razvidno, da občina Tolmin izstopa predvsem po deležu samozaposlenih oseb, ki je višji od slovenskega povprečja. Nadaljnja členitev samozaposlenih oseb razkriva povsem razumljivo dejstvo, da tudi delež kmetov v občini presega slovensko povprečje. Prav tako pa je nadpovprečno tudi število samostojnih podjetnikov, saj mnogi zaradi pomanjkanja ustreznih delovnih mest prav z opravljanjem samostojne dejavnosti iščejo edini oziroma dodaten vir zaslužka.

To dejstvo pa potrjuje tudi spodnja tabela, v kateri prikazujem registrirano brezposelne osebe na dan 31. 12. 1999 in 31. 12. 2006 v območni službi Zavoda RS za zaposlovanje Nova Gorica in njenih pripadajočih uradih za delo ter celotni Sloveniji.

Tabela 10: Registrirano brezposelne osebe na dan 31. 12. 1999 in 31. 12. 2005

Urad za delo	Registrirano brezposelne osebe		
	31. 12. 1999	31. 12. 2005	Indeks 05/99
Ajdovščina	670	810	120,90
Nova Gorica	1.768	1.753	99,15
Tolmin	665	823	123,76
OBMOČNA SLUŽBA NG	3.103	3.386	109,12
SLOVENIJA	114.348	92.575	80,96

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

Iz tabele je razviden trend gibanja registrirano brezposelnih oseb po posameznih enotah in v celotni Sloveniji. Tabela je pokazatelj dejanskega stanja znotraj območne službe Nova Gorica.

Za slednjo velja postopno povečevanje registrirano brezposelnih oseb, medtem ko njihovo število v Sloveniji upada. Iz dodatne razčlenitve območne službe Nova Gorica pa so razvidne velike razlike znotraj tega območja, saj je stanje na območju novogoriškega urada za delo bistveno boljše od preostalih dveh, kjer se število registrirano brezposelnih oseb povečuje, vendar je potrebno upoštevati, da so odstopanja po posameznih letih lahko zelo velika, zato v naslednji tabeli prikazujem stopnjo registrirane brezposelnosti za mesec december po posameznih letih v občinah Tolmin, Kobarid in Bovec.

Tabela 11: Stopnja registrirane brezposelnosti za mesec december po posameznih letih v občinah Tolmin, Bovec in Kobarid

Leto	Stopnja registrirane brezposelnosti			
	Tolmin	Bovec	Kobarid	Slovenija
2000	6,7	6,5	9,0	12,0
2001	6,4	7,1	7,6	11,8
2002	9,1	6,1	8,7	11,3
2003	9,3	6,5	9,0	11,0
2004	9,1	6,8	9,0	10,4
2005	9,5	9,4	10,4	10,2

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Iz tabele je razvidno, da je stopnja registrirane brezposelnosti nižja kot znaša slovensko povprečje, kar je spodbuden podatek, vendar je potrebno poudariti, da je trend gibanja stopnje v vseh posoških občinah v popolnem nasprotju z gibanjem na nivoju celotne države. Tako se je stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji v proučevanem obdobju zmanjšala za skoraj 15%, medtem ko se je v občini Tolmin povečala kar za 41,6%.

4.3. POSLOVNI SUBJEKTI⁵

V tem delu na kratko predstavljam podatke o številu in strukturi poslovnih subjektov v občini Tolmin ter jih primerjam s slovenskim povprečjem. Menim, da je struktura poslovnih subjektov precej dober pokazatelj dejanskega stanja oziroma razmer tudi na trgu dela, poleg tega pa tudi dober kazalnik stanja gospodarstva na določenem območju.

Prav zaradi omenjenih dejstev v naslednji tabeli prikazujem podatke o številu in strukturi gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov za občino Tolmin in Slovenijo. Zaradi boljše primerljivosti med občino Tolmin in Slovenijo sem izločil nekatere pravnoorganizacijske oblike (gospodarska interesna združenja, hranilnice ...), saj določene oblike v občini Tolmin

⁵ V analizi zajemam le gospodarske družbe in samostojne podjetnike, saj je struktura zavodov, organov in organizacij po celotni Sloveniji približno enakomerno razporejena, poleg tega pa imajo na razvoj gospodarstva največji vpliv gospodarski subjekti.

ne obstajajo. S tem sem zagotovil, da je struktura pravnoorganizacijskih oblik, ki se pojavljajo tako v občini Tolmin kot v celotni Sloveniji, primerljiva.

Tabela 12: Število in delež poslovnih subjektov po pravnoorganizacijskih oblikah na dan 31. 12. 2005

Pravnoorganizacijska oblika	Tolmin		Slovenija	
	Število	Delež	Število	Delež
Samostojni podjetnik (s.p.)	560	75,47	62.674	56,52
Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)	146	19,68	41.998	37,87
Družba z neomejeno odgovornostjo (d.n.o.)	26	3,50	3.248	2,93
Delniška družba (d.d.)	6	0,81	1.191	1,07
Komanditna družna (k.d.)	2	0,27	1.279	1,15
Zadruga (z.o.o., z.b.o.)	2	0,27	497	0,45
SKUPAJ	742	100,00	110.887*	100,00

* Celotno število gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov v Sloveniji na dan 31. 12. 2005 znaša 121.298.

Vir: AJPES

Iz zgornje tabele je razvidno, da je v občini Tolmin med vsemi poslovnimi subjekti (glej opombo 5) več kot 75% samostojnih podjetnikov, medtem ko je slovensko povprečje, glede na primerljive družbe, bistveno nižje. Ta rezultat je povsem pričakovan, saj je lahko podjetništvo za marsikoga edina možnost zaposlitve, poleg tega pa mnogim predstavlja izziv, ki ga znotraj drugih družb ne morejo doseči.

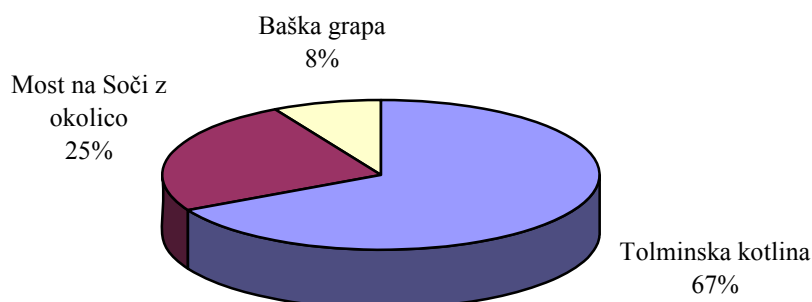
Precej bolj zaskrbljujoč pa je podatek o številu delniških družb, saj jih je v celotni občini Tolmin le 6, kar predstavlja 0,8% vseh poslovnih subjektov. Pri tem je potrebno navesti še dodatne podatke:

- ena delniška družba je že od leta 2002 v stečajnem postopku;
- ena delniška družba bo v letu 2006 zaradi prevzema prenehala obstajati;
- ena delniška družba je družba pooblaščenka druge delniške družbe.

Ob upoštevanju teh podatkov so v občini Tolmin dejansko 3 delniške družbe, kar predstavlja 0,4% vseh poslovnih subjektov. Glede na dejstvo, da so ravno delniške družbe tiste, ki v povprečju omogočajo največ in najrazličnejšo zaposlitev, je to vsekakor negativen podatek za občino Tolmin. Kot sem že omenil, veliko izobraženih ljudi v občini Tolmin ne najde primerne zaposlitve, saj večina samostojnih podjetnikov ne potrebuje visokoizobraženega kadra, še manj pa delavce z družboslovno izobrazbo. Zato predvsem slednji iščejo zaposlitev v drugih občinah.

V naslednjem grafikonu prikazujem porazdelitev poslovnih subjektov po posameznih območjih. Porazdelitev sem uporabil tudi za analizo anketnega vprašalnika, kar podrobneje predstavljam v poglavju 6. Območja sem razdelil na Tolminsko kotlino, Baško grapo in območje v okolici Mosta na Soči, kamor vključujem tudi Šentviško planoto.

Slika 2: Porazdelitev poslovnih subjektov po posameznih območjih

Vir: AJPES

4.4. ANALIZA JAVNIH FINANC

V tem delu predstavljam in analiziram proračun občine Tolmin. Zavedam se, da bi natančna analiza proračuna lahko obsegala celotno diplomsko nalogo, zato predstavljam le najpomembnejše podatke. Prav tako predstavljam tudi posamezne koeficiente, ki so opredeljeni v izračunu primerne obsega sredstev za financiranje lokalnih potreb, in znesek finančne izravnave za občine Tolmin, Kobarid in Bovec.

4.4.1. Prihodki občine

Glede na to, da so prihodki bistven element proračuna občine, v nadaljevanju predstavljam realizirane prihodke občine Tolmin za leta 2003, 2004 in 2005 ter povprečno stopnjo rasti. Za leto 2005 pa predstavljam tudi delež posamezne vrste prihodkov med vsemi prihodki. Iz tabele je razvidno, da vse postavke z izjemo prejetih donacij postopno naraščajo.

Tabela 13: Realizirani prihodki občine Tolmin za leta 2003, 2004 in 2005 (v SIT)

Vrsta prihodkov	2003	2004	2005		Povp. st. rasti	
			Znesek	Delež		
Davčni prihodki	887.631.911	929.685.183	933.439.386	48,58%	2,55%	
Nedavčni prihodki	236.622.268	274.271.683	296.129.584	15,41%	11,87%	
Kapitalski prihodki	16.632.189	25.574.583	29.932.361	1,56%	34,15%	
Prejete donacije	5.710.873	1.970.032	50.000	0,00%	-90,64%	
Transferni prihodki	534.620.138	538.789.820	661.859.436	34,45%	11,27%	
PRIHODKI	SKUPAJ	1.681.217.379	1.770.291.301	1.921.410.767	100,00%	6,91%
	Na preb.	138.709	146.578	159.904		7,37%

Vir: Zaključni računi proračuna občine Tolmin za leta 2003, 2004 in 2005, SI-STAT podatkovni portal

Med davčnimi prihodki zavzemajo največji delež davki na dohodek in dobiček, in sicer 79%, medtem ko davki na premoženje predstavljajo 11% vseh davčnih prihodkov. Med nedavčnimi prihodki predstavljajo prihodki od premoženja kar 92% vseh nedavčnih prihodkov. Kapitalski prihodki in prejete donacije v strukturi celotnih prihodkov predstavljajo manjši delež, zato jih nisem posebej razčlenjeval. Prav nasprotno pa transferni prihodki predstavljajo kar 34,5% celotnih prihodkov. Največji del transfernih prihodkov zavzemata finančna izravnava, ki predstavlja 62%, in razvojna sredstva Agencije za regionalni razvoj, ki predstavljajo 16% vseh transfernih prihodkov. Prav zaradi visokega deleža transfernih sredstev lahko sklepam, da je občina Tolmin finančno manj suverena, kar potrjuje tudi naslednja tabela.

Tabela 14: Realizirani prihodki občine Tolmin in vseh slovenskih občin skupaj v letu 2005

Vrsta prihodkov	Občina Tolmin		Vse slovenske občine skupaj	
	Znesek	Delež	Znesek	Delež
Davčni prihodki	933.439.386	48,58	197.713.034.843	57,90
Nedavčni prihodki	296.129.584	15,41	47.466.229.818	13,90
Kapitalski prihodki	29.932.361	1,56	24.991.133.697	7,32
Prejete donacije	50.000	0,00	1.124.699.736	0,33
Transferni prihodki	661.859.436	34,45	70.177.520.949	20,55
SKUPAJ PRIHODKI	1.921.410.767	100,00	341.472.619.042	100,00

Vir: Zaključni račun proračuna občine Tolmin za leto 2005, Bilten javnih financ

Iz tabele je razvidna ugotovitev, ki sem jo navedel že v prejšnjem odstavku. Davčni prihodki občine Tolmin, ki so za finančno suverenost občine najpomembnejši, so kar za 19% manjši od slovenskega povprečja, ki ga predstavlja seštevek vseh posameznih vrst prihodkov. Nižji je tudi delež kapitalskih prihodkov. Ravno nasprotno pa transferni prihodki presegajo povprečje za 40%. Če upoštevam dejstvo, da v občini Tolmin največji delež kapitalskih prihodkov predstavlja ravnina finančna izravnava, je povsem razumljivo, da je občina precej odvisna od državnega proračuna.

4.4.2. Odhodki občine

Kot sem omenil v poglavju 4.4.1., so najpomembnejši del proračuna prihodki, saj občina nanje ne more vplivati v tolikšni meri kot lahko na odhodke, kar je razvidno tudi iz naslednje tabele, saj je gibanje odhodkov bistveno bolj raznoliko kot gibanje prihodkov (Tabela 13).

Med večjimi postavkami bi izpostavil predvsem postopno zmanjševanje odhodkov, povezanih z javno upravo, in povečevanje odhodkov za gospodarske dejavnosti in izobraževanje. Največ pa so se zmanjšali odhodki, povezani s socialno varnostjo, vendar le zaradi zmanjšanja stalne proračunske rezerve, medtem ko se ostale postavke niso bistveno spreminjale. Vsekakor mora občina tudi v prihodnje nadaljevati z začrtanim trendom in vse večji del namenjati gospodarskim dejavnostim, čeprav je potrebno poudariti, da je več kot polovica sredstev povezana s prometno infrastrukturo, ki tako veliko občino pretirano obremenjuje.

Tabela 15: Realizirani odhodki občine Tolmin za leta 2003, 2004 in 2005 (v tisoč SIT)

Vrsta odhodkov		2003	2004	2005	Povp. st. rasti
Javna uprava		186.526	202.143	179.183	-1,99%
Obramba		4.381	2.943	4.905	5,82%
Javni red in varnost		28.512	30.783	31.820	5,64%
Gospodarske dejavnosti		421.992	468.092	558.822	15,08%
Varstvo okolja		127.597	190.336	138.887	4,33%
Stanovanjska dejav. in prostorski razvoj		150.640	155.928	151.922	0,42%
Zdravstvo		4.502	2.966	3.971	-6,09%
Rekreacija, kultura in dejav. neprof. org.		196.056	187.415	199.863	0,97%
Izobraževanje		226.579	413.423	394.605	31,97%
Socialna varnost		279.424	132.910	106.637	-38,22%
ODHODKI	SKUPAJ	1.626.209	1.786.938	1.770.615	4,35%
	Na preb.	134,170	147,956	147,355	4,80%

Vir: Zaključni računi proračuna občine Tolmin za leta 2003, 2004 in 2005, SI-STAT podatkovni portal

S primerjavo odhodkov s prihodki po posameznih letih lahko ugotovim, da so prihodki z izjemo leta 2004 presegali odhodke. V letu 2004 izstopa predvsem porast odhodkov, povezanih z javno upravo, vendar je bila to posledica nakupa opreme in ureditve prostorov v skupni višini 23 mio. SIT.

4.4.3. Primerna poraba in finančna izravnava

Primerna poraba oziroma sredstva za financiranje lokalnih zadev javnega pomena so v Zakonu o financiranju občin opredeljena kot sredstva, s katerimi občina lahko zagotovi izvajanje ustavnih in zakonskih nalog, pri čemer primerno porabo na prebivalca določi Državni zbor Republike Slovenije ob sprejemu državnega proračuna za posamezno proračunsko leto. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leti 2004 in 2005 je bil določen znesek primerne porabe na prebivalca v višini 99.175 SIT.

Znesek primerne porabe za posamezno občino se določi tako, da se primerna poraba na prebivalca korigira z razmerjem površine, dolžine lokalnih cest, s številom prebivalcev, mlajših od 15 let, in številom prebivalcev, starejših od 65 let, glede na populacijo posamezne občine in povprečjem v državi (Zakon o financiranju občin z dopolnitvami, 1994).

V naslednji tabeli tako predstavljam koeficiente, ki določajo znesek primerne porabe za občine Tolmin, Kobarid in Bovec za leto 2005. Podatki v spodnji tabeli le potrjujejo že opisano stanje v občini Tolmin, zato razlage teh koeficientov na tem mestu ne navajam.

Tabela 16: Koeficienti za izračun zneskov primerne porabe v občinah Tolmin, Kobarid in Bovec za leto 2005

Koeficient	Tolmin	Kobarid	Bovec
Pi [*]	3,131852	4,206025	11,097185
Ci ^{**}	1,756768	1,306066	1,151006
Mi ^{***}	0,917333	0,910596	0,822742
Si ^{****}	1,194597	1,341087	1,303270
Vsota korigiranih kriterijev	1,178988	1,174942	1,496179

* Pi - Razmerje med površino posamezne občine in površino celotne države na prebivalca.

** Ci - Razmerje med dolžino lokalnih cest v občini in dolžino lokalnih cest v celotni državi na prebivalca.

*** Mi - Razmerje med deležem oseb, mlajših od 15 let, v celotni populaciji posamezne občine in povprečjem teh deležev občin v državi.

**** Si - Razmerje med deležem oseb, starejših od 65 let, v celotni populaciji posamezne občine in povprečjem teh deležev občin v državi.

Vir: Ministrstvo za finance

Ministrstvo za finance na podlagi zgornjih koeficientov, že omenjenega zneska primerne porabe na prebivalca in števila oseb s stalnim prebivališčem v posamezni občini izračuna primerni obseg sredstev za financiranje lokalnih potreb v posamezni občini.

Ta znesek predstavljam v spodnji tabeli skupaj z oceno lastnih prihodkov občine in finančno izravnavo, ki je izračunana kot razlika med primerno porabo občine in skupno oceno lastnih prihodkov. Med lastne prihodke za financiranje primerne porabe spadajo (Čok, 2006, str. 10) prihodki od davka na dediščine in darila, na dobitke od iger na srečo, na promet nepremičnin ter 35% odmerjenih prihodkov od dohodnine v občini. Med lastne prihodke sodijo tudi prihodki od davka od premoženja, nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, krajevnih in komunalnih taks ter ostali prihodki po 21. in 22. členu Zakona o financiranju občin.

Vse tri občine v Posočju spadajo med tiste občine, ki z lastnimi prihodki ne morejo zagotoviti svoje primerne porabe, zato se jim zagotavljajo potrebna manjkajoča sredstva v obliki finančne izravnave iz državnega proračuna. Iz tabele pa je razviden predvsem podatek, da delež finančne izravnave med lastnimi prihodki vseh treh posoških občin bistveno presega povprečni delež vseh slovenskih občin skupaj, kar dejansko potrjuje, da so vse tri občine precej odvisne od državnega proračuna.

Tabela 17: Finančna izravnava za občine Tolmin, Kobarid in Bovec za leto 2005 (v tisoč SIT)

Občina	Primerna poraba	Skupna ocena lastnih prihodkov	Pripadajoča finančna izravnava	
				% lastnih prihodkov
Tolmin	1.406.738	985.477	421.261	42,75
Kobarid	527.275	275.783	251.492	91,19
Bovec	485.066	244.165	240.901	98,66
Skupaj vse občine	205.777.283	175.424.869	46.414.790	26,46

Vir: Ministrstvo za finance

5. PROGRAM SPODBUJANJA RAZVOJA V POSOČJU 2002-2006 (SOČA 2006)

Občina Tolmin nima izdelane lastne strategije razvoja, zato v tem poglavju predstavljam program spodbujanja razvoja v Posočju (Soča 2006), ki ga je pripravil Posoški razvojni center (PRC). Program je namenjen občinam Bovec, Kobarid in Tolmin, vendar se bom osredotočil le na programe, ki so pomembni za občino Tolmin.

Program je nastal na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanju razvoja v Posočju (ZPOOSRP-C) in je bil pripravljen kot del regionalnega razvojnega programa Goriške statistične regije.

V Programu so navedeni trije osnovni ukrepi razvojne pomoči Posočju, ki jih bom v nadaljevanju tudi podrobneje predstavil, in sicer:

- vzpostavljanje razvojne infrastrukture (Ukrep 1);
- pospeševanje podjetniških vlaganj, razvoj gospodarstva in odpiranje novih delovnih mest (Ukrep 2);
- usposabljanje in razvoj kadrov (Ukrep 3).

Cilj izvajanja Programa razvojne pomoči je večja gospodarska moč Posočja in zmanjšanje razlik občin Bovec, Kobarid in Tolmin v primerjavi z Goriško statistično regijo. Za doseg tega cilja in izvajanje ukrepov razvojne pomoči se v proračunu RS za leta 2002-2006 zagotavljajo sredstva v višini 400 mio. SIT letno. V spodnji tabeli prikazujem razporeditev porabe sredstev za omenjene ukrepe.

Tabela 18: Okvirni deleži razporeditve porabe finančnih sredstev iz proračuna za program Soča 2006

Namen porabe	Delež cca (v %)
Pospeševanje podjetništva, razvoj gospodarstva in nova delovna mesta	54,0
Razvojna infrastruktura	25,5
Razvoj človeških virov	13,7
Promocija programa	3,7
Izvajanje programa	3,0

Vir: Program spodbujanja Razvoja v Posočju 2002-2006

Iz zgornje tabele je razvidno, da se največji delež finančnih sredstev (skoraj 80%) porablja predvsem za potrebe podjetništva, nova delovna mesta in razvojno infrastrukturo, saj so prav to ključni problemi vseh posoških občin.

V nadaljevanju natančneje predstavljam osnovne ukrepe Programa, katerim so namenjena tudi največja finančna sredstva in se nanašajo tudi na občino Tolmin.

5.1. POSPEŠEVANJE PODJETNIŠKIH VLAGANJ, RAZVOJ GOSPODARSTVA IN ODPIRANJE NOVIH DELOVNIH MEST

Ta ukrep se izvaja zaradi odhajanja domačih kadrov, predvsem visokošolsko in univerzitetno izobraženih, na delo in bivanje v druga območja. Poleg tega je v občini premajhno število delovnih mest. Tudi število malih in srednjih podjetij je manjše, kot bi lahko bilo. Problem predstavljajo tudi nizke plače zaposlenih in premalo inovacij v malih in srednjih podjetjih.

Glavni cilji, ki so predstavljeni v programu Soča 2006, se nanašajo na celotno Posočje, in sicer:

- 30 novih malih in srednjih podjetij oziroma 11% povečanje;
- 300 novih delovnih mest, kar bi predstavljalo približno 19% povečanje števila delovnih mest;
- doseganje minimalno 10 inovacij.

Glede na pomembnost tega ukrepa v nadaljevanju predstavljam instrumenta, ki se izvajata za doseg te ciljev.

5.1.1. Dodeljevanje spodbud za začetne investicije za podjetniške projekte malih in srednje velikih podjetij in za nova delovna mesta, povezana z začetnimi investicijami

Omenjen instrument se nanaša na vse sektorje gospodarstva, razen na področje pridelave, predelave in trženja kmetijskih izdelkov, ribištva, jeklarstva in premogovništva. Do spodbud niso upravičena tudi podjetja v težavah, torej podjetja, ki so v postopkih prisilne poravnave, stečaja ali likvidacije oziroma podjetja, ki so kapitalsko neustrezna.

Predmet sofinanciranja na podlagi omenjenega instrumenta so investicije v osnovna sredstva pri:

- zagonu nove dejavnosti, ki pomeni temeljito spremembo proizvoda ali proizvodnega procesa v obstoječem proizvodnem obratu, kot je lahko diverzifikacija, modernizacija ali racionalizacija;
- postavitvi novega obrata;
- širitvi obstoječega obrata.

Predmet sofinanciranja je lahko tudi pokrivanje dela stroškov plač novozaposlenih za največ dvoletno obdobje, ki lahko zajema bruto plačo in obvezne prispevke za socialno varnost. Pri tem pa je pomembno, da morajo biti nova delovna mesta povezana z izvedbo projekta začetne investicije. Ta delovna mesta morajo biti ustvarjena v roku treh let po dokončani investiciji.

V zvezi s tem instrumentom je določen tudi pogoj, da mora prejemnik pomoči prispevati najmanj 25% vrednosti investicije iz lastnih sredstev, ki ne smejo vsebovati pomoči. Poleg tega morajo novo odprta delovna mesta ostati v regiji vsaj 5 let po zaključku investicije.

Prednost pri dodeljevanju pomoči imajo tisti investicijski projekti, ki dobijo višjo oceno strokovne komisije predvsem na podlagi:

- večjega števila delovnih mest;
- višje dodane vrednosti na delovno mesto;
- deleža visokih tehnologij v projektu;
- deleža vključevanja lokalnih dobaviteljev;
- trajnostne naravnosti investicije.

5.1.2. Program pospeševanja podjetništva

V občini Tolmin ni veliko podjetij, ki bi ustvarjala delovna mesta in spodbudno vplivala na razvoj občine. Zato je spodbujanje malih in srednjih podjetij pomemben način reševanja ključnih problemov, predvsem odhajanja mladih izobražencev na delo ali bivanje v večja središča, kot so Nova Gorica, Ljubljana ali Maribor. Poleg tega v občini primanjkuje znanj in veščin s področja podjetništva in managementa podjetij.

Namen programa je predvsem zagotavljanje učinkovitega podpornega okolja za razvoj podjetništva, organiziranje izobraževalnih dejavnosti na tem področju ter strokovna pomoč malim in srednjim podjetjem pri pripravi projektov, s katerimi nameravajo kandidirati na raznih razpisih.

5.2. VZPOSTAVITEV RAZVOJNE INFRASTRUKTURE

Ta ukrep je bil v občini Tolmin nujno potreben, saj je primanjkovalo ustreznih in komunalno opremljenih lokacij za lokalna mala in srednja podjetja na področju proizvodnih in storitvenih dejavnosti, hkrati pa so bile obstoječe zastarele. S tem ukrepom naj bi se tako med drugim zagotovilo izgradnjo poslovnih prostorov za oddajanje v najem, obnovilo turistično infrastrukturo in pridobilo nove objekte za gospodarsko rabo s prenosom neposredne državne lastnine v last in upravljanje lokalnih skupnosti.

Glavni cilji tega ukrepa v celotnem Posočju so:

- pridobitev novih komunalno urejenih površin za mala in srednja podjetja v skupni površini 15 ha (občina Tolmin 8 ha);
- izgradnja novih poslovnih prostorov v skupni površini 1800 m² (občina Tolmin 1000 m²);
- 1000 m² dodatnih poslovnih površin za širitev obstoječih malih in srednjih podjetij;
- 400 m² novih poslovnih prostorov na podeželju.

Ti cilji se uresničujejo predvsem z dvema instrumentoma, in sicer s:

- sofinanciranjem nakupa zemljišč ter urejanjem industrijskih in obrtnih con ter
- sofinanciranjem širitve in gradnje nove turistične infrastrukture, ki se nanaša na ATC Kanin Bovec.

5.3. USPOSABLJANJE IN RAZVOJ KADROV

Stanje v občini Tolmin je zaradi nenehnega padanja števila prebivalstva, nizke rodnosti in visoke starostne strukture zelo neugodno. Dodaten problem predstavljata odhajanje domačih kadrov in nizka izobrazbena struktura. Poleg tega je prisotno nesorazmerje med strukturo povpraševanja in strukturo ponudbe na trgu delovne sile, saj več kot polovica študentov v občini Tolmin študira družboslovno usmerjene programe, medtem ko gospodarstvo potrebuje predvsem tehnične smeri. Tudi podeželje je z vidika možnosti zaposlovanja, predvsem v smislu dela na domu, precej neizkoriščeno.

Prav zaradi stanja v občini se je pojavila težnja po usposabljanju in razvoju kadrov. S tem ukrepom naj bi se doseglo:

- povečanje deleža prebivalstva s sedmo in višjo stopnjo izobrazbe za 10%;
- doseganje 30% zaposlovanja diplomantov sedme in višje stopnje izobrazbe;
- vključitev 10% aktivnega prebivalstva v dodatno izobraževanje.

Omenjene cilje se v programu Soča 2006 dosega s štipendiranjem, spodbujanjem zaposlovanja in samozaposlovanja ter spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja.

5.3.1. Štipendiranje

Prenizka izobrazbena struktura v občini Tolmin, ki je razvidna iz spodnje tabele, je tudi eden izmed dejavnikov, ki ovira njen nadaljnji razvoj, saj delež prebivalcev, starejših od 15 let, brez izobrazbe presega slovensko povprečje kar za 47%. V preteklosti je bila glavni razlog za nižjo izobrazbeno strukturo predvsem potreba po čim hitrejši zaposlitvi med kmečkim prebivalstvom, ki je bilo v večini, zato je bil tudi delež prebivalcev brez izobrazbe toliko višji. Danes pa je razlog za prenizko izobrazbeno strukturo predvsem v dejstvu, da primanjkuje delovnih mest za bolj izobražene kadre, zato ti iščejo delo drugje. Veliko mladih po končanem študiju namreč ostane v centrih, kjer so se šolali. To pa ima za posledico ne samo nižjo izobrazbeno strukturo v občini, ampak tudi višjo starostno strukturo prebivalstva (Tabela 3).

Tabela 19: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po doseženi izobrazbi

Izobrazba	Tolmin		Slovenija	
	Število	Delež	Število	Delež
Brez izobrazbe	1.066	10,22	115.556	6,95
Osnovna izobrazba	3.198	30,65	433.910	26,08
Srednja izobrazba	5.054	48,44	899.341	54,05
Višja in visoka izobrazba	1.116	10,70	215.062	12,93
SKUPAJ	10.434	100,00	1.663.869	100,00

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Iz zgornje tabele je razvidno tudi, da je delež prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo v občini Tolmin nižji od slovenskega povprečja za 21%, kar ob upoštevanju dejstva, da delež študentov presega slovensko povprečje (Tabela 7, Tabela 8) dodatno potrjuje, da se veliko mladih po zaključku študija ne vrne v občino Tolmin.

Temeljni cilj štipendiranja je vplivati na študente, da bi izbirali smeri študija, ki jih gospodarstvo v občini Tolmin potrebuje. S tem bi vsaj nekoliko omilili tako imenovani »beg možganov« iz občine, saj naj bi s štipendiranjem vsaj nekoliko zadržali mlade v občini Tolmin in celotnem Posočju tudi po končanem študiju. Poleg zadržanja obstoječih se želi s politiko štipendiranja pridobiti mlade tudi od drugod in jih usmerjati v šolanje, kjer si bodo pridobili izobrazbo in znanja, ki jih za svoj razvoj potrebuje občina Tolmin.

5.3.2. Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja

Kot sem že omenil, je v občini Tolmin izrazito prisotno odhajanje domačih izobražencev predvsem zaradi pomanjkanja ustreznih delovnih mest in prenizkih plač zaposlenih. Zato je namen programa Soča 2006 tudi spodbujati zaposlovanje kadrov z višjo stopnjo izobrazbe z dodeljevanjem subvencij delodajalcem za novo zaposlovanje kadrov s sedmo in višjo stopnjo izobrazbe. Ta instrument se povezuje s politiko štipendiranja, saj naj bi si s tem posamezniki poleg številčnejšega odločanja za študij tehničnih smeri pridobili tudi možnost zaposlitve v občini.

Na podlagi programa Soča 2006 so do spodbud v obliki subvencij upravičeni tisti delodajalci, ki nameravajo v občini zaposliti diplomante sedme ali višje stopnje izobrazbe za nedoločen čas. Sredstva se lahko iz tega naslova dodelijo le za zaposlovanje oseb, ki še niso bile zaposlene oziroma so ostale brez službe. Do subvencij so upravičeni tudi delodajalci, ki imajo pripravljen 5-letni razvojni program, iz katerega je razvidno, da je odprto delovno mesto zagotovljeno za nedoločen čas, ter fizične osebe, ki se samozaposlijo in ostanejo zaposlene v občini za nedoločen čas.

Nepovratna sredstva se tako dodeljujejo mesečno kot nadomestilo dela plače, ki jo zagotavlja delodajalec, vendar največ dve leti in največ v višini ene minimalne bruto plače mesečno. Iz tega naslova tako predvidena sredstva na udeleženca znašajo povprečno 1.153.846 SIT letno.

5.3.3. Spodbujanje izobraževanja in usposabljanja

V občini Tolmin ni problem samo odhajanje mladih izobražencev v druga območja, ampak tudi nizka izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih. V veliki meri je to posledica nezmožnosti za študij v preteklosti. Vsi izobraževalni centri so namreč precej oddaljeni od Tolmina, težavo pa predstavlja tudi slabo razvita prometna infrastruktura. V preteklosti, ko tudi politika štipendiranja ni bila tako razvita, si mnogi ljudje iz teh krajev kljub želji študija niso mogli privoščiti. Zaradi tega se danes mnoga podjetja soočajo s pomanjkanjem

kvalitetnega kadra. Problem nastaja, ker tudi ljudje, ki se v podjetjih ukvarjajo z razvojem kadrov, niso ustrezno izobraženi.

Z namenom izboljšati stanje, je bila izdelana Analiza trga delovne sile in usmeritve razvoja človeških virov v Posočju. Na njeni osnovi se izvajajo programi usposabljanja deficitarnih kadrov v celotnem Posočju, in sicer projekti dokvalifikacij in prekvalifikacij, izdelava programov specialističnega usposabljanja za upravljanje s človeškimi viri ter dodatno izobraževanje in usposabljanje za podjetniške dejavnosti na podeželju. S tem naj bi se doseglo dvig ravni izobraženosti prebivalstva in uvedlo alternativne oblike zaposlitev.

5.4. USPEŠNOST PROGRAMA SOČA 2006

V tem poglavju predstavljam konkretne dosežke omenjenega programa od leta 2002 do leta 2005. V letu 2002 je težavo predstavljal prepozno potrjen program, saj ga je Vlada RS potrdila šele junija, zato je ostalo premalo časa za izvedbo vseh potrebnih razpisov. Poleg tega Ministrstvo za gospodarstvo v proračunu RS ni zagotovilo sredstev za ta namen, zato je Vlada RS sklenila, da se iz proračunske rezerve odobri 300 namesto 400 mio. SIT. V letu 2003 je Vlada omenjeni program potrdila bistveno hitreje, zato so bili tudi razpisi izvedeni bolj kakovostno. Tudi v letu 2004 je vse potekalo po načrtih, saj je bil program potrjen že 11. 12. 2003. V juliju 2004 je zaradi potresa prišlo do sprememb Zakona o Posočju, s čimer je bil Razvojni program podaljšan do leta 2013, vendar so spremembe nastopile šele z letom 2005, zato na leto 2004 niso imele vpliva.

Tabela 20: Pregled izvajanj ukrepov programa SOČA 2006 v posameznih letih (v tisoč SIT)

		Ukrep 1	Ukrep 2	Ukrep 3	Promocija programa	Stroški vodenja	SKUPAJ
2002	Plan	192.500	153.500	32.000	10.000	12.000	400.000
	Realizacija	90.041*	127.390	24.425	10.000	12.000	263.855
	Delež realiz.	47%	83%	76%	100%	100%	66%
2003	Plan	128.000	185.000	57.000	18.000	12.000	400.000
	Realizacija	150.575	117.491	46.232	18.000	12.000	344.298
	Delež realiz.	117%	64%	81%	100%	100%	86%
2004	Plan	169.000	130.000	71.000	18.000	12.000	400.000
	Realizacija	148.663	129.160	63.849	18.000	12.000	371.672
	Delež realiz.	88%	99%	90%	100%	100%	93%
2005	Plan	179.000	140.000	96.200	18.000	12.000	445.200
	Realizacija	178.985	126.826	85.856	18.000	12.000	421.666
	Delež realiz.	99%	91%	89%	100%	100%	95%

* Iz programa je bilo v letu 2002 izločeno 100 mio. SIT za vlaganje v razvoj turistične infrastrukture na Kaninu zaradi prenosa na Javni sklad za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja v Ribnici. Ob upoštevanju tega dejstva se realizacija preostalega dela v letu 2002 poviša na 91%.

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa za leta 2002, 2003, 2004 in 2005

V Tabeli 20 je prikazan pregled izvajanj ukrepov v posameznih letih. Prikazani so tako planirani kot dejansko doseženi cilji ter prejeta sredstva pri najpomembnejših ukrepih. Iz tabele je razvidno, da končna realizacija v vseh letih zaostaja za planom, vendar se iz leta v leto izboljšuje. Vzroki za nižjo realizacijo od planirane so bili precej različni, zato v nadaljevanju tudi podrobneje predstavljam izvedbo programa po posameznih letih.

5.4.1. Izvedba programa v letu 2002

Kot se že omenil, je bilo leto 2002 prvo leto izvajanja programa, zato je bila tudi realizacija v tem letu najslabša, predvsem zaradi pozne potrditve programa na Vladi RS in nezagotovljenih sredstev v ta namen s strani Ministrstva za gospodarstvo.

V naslednji tabeli predstavljam projekte v okviru vzpostavljanja razvojne infrastrukture (Ukrep 1) za občino Tolmin.

Tabela 21: Pregled porabe finančnih sredstev znotraj Ukrepa 1 za občino Tolmin

Projekt	Predvidena sredstva	Realizacija programa	Realizacija proračuna
Komunalna oprema obrtne cone Dobrave	52.000.000,00	60.201.194,14	43.934.831,47
Komunalna oprema obrtne cone Poljubinj	3.000.000,00	3.681.600,00	2.606.015,52
Obrtna cona Na Logu – podjetniški inkubator	7.500.000,00	15.417.951,52	7.500.000,00
SKUPAJ	62.500.000,00	79.300.745,66	54.040.846,99

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2002

V letu 2002 je bilo v celotnem Posočju na osnovi Ukrepa 1 pridobljeno 12.416 m² novih zemljišč za poslovne cone, 775 m² novih poslovnih prostorov in 3.262 m² komunalno urejenih zemljišč za poslovne cone.

Celoten Ukrep 2 je bil v Posočju sofinanciran v višini 127,4 mio. SIT, kar predstavlja 83% glede na predvidena sredstva. Nižja realizacija je bila predvsem posledica nižjega sofinanciranja začetnih investicij malih in srednjih podjetij, zato v naslednji tabeli prikazujem uspešnost sofinanciranja investicij za občino Tolmin.

Iz tabele je razvidno, da so bile realizirane zaposlitve v prvem letu precej nižje od predvidenih. Pri dveh investicijah pa v prvem letu še ni prišlo do realizacije novih zaposlitev, vendar bi rad poudaril, da je potrebno opazovati celotno triletno obdobje po zaključku investicije ter upoštevati značilnost investicije. Določene investicije, predvsem tiste, ki so povezane s širitvijo dejavnosti, omogočajo hitrejšo realizacijo zaposlitev kot nove razvojne investicije.

Tabela 22: Pregled projektov v okviru Ukrepa 2 za občino Tolmin v letu 2002

Podjetje	Naziv projekta	Predvidena sredstva (v SIT)	Predvid. zap.*	Realiz. zap.**
Gostol TST d.o.o.	Razvoj nove turbine za peskanje	17.050.000	13	5
TERA d.o.o.	Razširitev skladišča	22.000.000	8	5
Athol-um	Oživitev hotela Lucija	30.000.000	14	0
Milan Hrast s.p.	Nakup CNC stružnice	8.000.000	3	3
Goap sistemi d.o.o.	Nakup zemljišča, preureditev objekta	21.000.000	7	4
Srebrni loti s.p.	Širitev dejavnosti	10.050.000	6	0
SKUPAJ		108.100.000	51	17

* Med predvidene zaposlitve spadajo vse nove zaposlitve v roku treh let po zaključku investicije.

** Stanje na dan 5. 8. 2003.

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2002

V okviru ukrepa Usposabljanja in razvoja kadrov - Ukrep 3 je bilo v celotnem Posočju podeljenih 30 štipendij, in sicer 18 samostojnih ter 12 kombiniranih. Poleg tega so v občini Tolmin tri podjetja oziroma štirje delavci prejeli subvencijo v okviru instrumenta spodbujanja zaposlovanja v skupni višini 1,2 mio. SIT.

5.4.2. Izvedba programa v letu 2003

Kot sem že omenil, je bil v letu 2003 Izvedbeni program SOČA 2003 bistveno hitreje potrjen, saj ga je Vlada RS potrdila že 20. februarja 2003. S tem je bila omogočena predvsem bolj kakovostna izvedba programa.

V občini Tolmin sta bila v letu 2003 v okviru Ukrepa 1 izvedena dva projekta, in sicer rekonstrukcija vodovoda na obrtni coni Čiginj in odkup objekta na obrtni coni na Logu v Tolminu. Za omenjena projekta so bila predvidena sredstva v višini 90,0 mio. SIT, medtem ko je bila realizacija proračuna 70,8 mio. SIT, kar predstavlja 78,6% predvidenih sredstev.

V okviru Ukrepa 2 so bila v celotnem Posočju predvidena sredstva v višini 185,0 mio. SIT, medtem ko so bila realizirana v višini 117,5 mio. SIT. Tudi v letu 2003 je bila nižja realizacija predvsem posledica nižjega sofinanciranja začetnih investicij, zato v naslednji tabeli prikazujem uspešnost in pregled sofinanciranja tega instrumenta za občino Tolmin.

Iz tabele je razvidno, da je bilo v Tolminu sofinanciranih 7 projektov, pri čemer bi rad poudaril, da je bila njihova realizacija skoraj 97%. Ravno nasprotno pa je bila realizacija v preostalem Posočju bistveno nižja in je znašala le 42%. Prav zaradi slabe realizacije projektov v preostalih dveh občinah je bila realizacija celotnega Ukrepa 2 le 63%.

Tabela 23: Pregled sofinanciranih projektov v občini Tolmin v letu 2003

Podjetje	Naziv projekta	Predvid. sredstva (v SIT)	Realiz. sredstva (v SIT)	Predvid. zap.	Realiz. zap.*
Viago d.o.o.	Delni odkup hotela Krn v Tolminu	31.762.500	31.762.500	17	2
Stamfor d.o.o.	Gradnja poslovnega objekta	6.297.500	6.297.500	3	0
Rivecom d.o.o.	Nabava opreme	6.823.520	6.579.215	6	7
Goap sistemi d.o.o.	Nakup strojev in opreme	4.800.000	4.800.000	2	1
Aleš Dakskobler s.p.	Izdelava keramičnih izd. za dentalno protetiko	2.995.112	2.995.112	1	0
Aldo Štendler s.p.	Postavitev orodjarne	4.800.000	3.236.750	3	0
Peter Kikelj s.p.	Naprava za profiliranje	1.600.000	1.600.000	1	1
SKUPAJ		59.078.632	57.271.077	33	11

* Stanje na dan 15. 11. 2003.

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2003

V okviru Ukrepa 3 v letu 2003 je bilo za celotno Posočje predvidenih 57,0 mio. SIT sredstev, od tega največ, in sicer 23 mio. SIT za štipendiranje, ki je bilo 100% realizirano. V okviru štipendiranja je bilo v celotnem Posočju na novo podeljenih 39 štipendij, nadaljevalo pa se je s štipendiranjem 19 štipendistov iz leta 2002. Tako je bilo skupno število štipendistov v tem letu 58.

V okviru spodbujanja zaposlovanja se je v občini Tolmin nadaljevalo s subvencioniranjem treh podjetij iz leta 2002 v višini 6,1 mio. SIT. V letu 2003 pa je v občini Tolmin subvencijo na novo prejelo 7 podjetij v višini 2,1 mio. SIT. Skupni znesek subvencij, namenjenih spodbujanju zaposlovanja v občini Tolmin, je tako znašal 8,2 mio. SIT, medtem ko je bilo za celotno Posočje v okviru tega instrumenta namenjenih 11,9 mio. SIT.

5.4.3. Izvedba programa v letu 2004

V letu 2004 je Posočje prizadel nov potres, zaradi česar je bil 22. julija 2004 sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanju razvoja v Posočju (ZPOOSRP-D). Na podlagi dopolnitve zakona je bil Razvojni program za Posočje podaljšan do leta 2013. Kot sem omenil že v uvodu tega poglavja, so spremembe razvojnega programa začele veljati šele v letu 2005, zato niso vplivale na leto 2004.

V letu 2004 sta bila v občini Tolmin v okviru Ukrepa 1 izvedena dva projekta, ki ju predstavljam v naslednji tabeli. Prvotno so bili načrtovani trije projekti, vendar je bil zaradi težav pri pridobivanju gradbenega dovoljenja del sredstev prenesen na ostala dva ukrepa. Kot je razvidno iz tabele, je bila realizacija proračuna Ukrepa 1 v letu 2004 zaradi že navedenega dejstva večja od predvidenih sredstev. Poleg omenjenega je bil ključni dejavnik za pridobitev

dodatnih sredstev v skupni višini 39,4 mio. SIT⁶ prav hitra izvedba aktivnosti, povezanih s projekti. Skupna višina sofinanciranja omenjenih projektov se ni spremenila, saj so se za enak znesek zmanjšala sredstva, ki so bila tem projektom namenjena v letu 2005.

Tabela 24: Pregled Ukrepa 1 v letu 2004 v občini Tolmin

Projekt	Predvidena sredstva	Realizacija programa	Realizacija proračuna
Vzpostavitev podjetniškega inkubatorja Na Logu	34.100.100	62.425.657	46.819.243
Komunalna ureditev poslovne cone Poljubinj	21.309.130	98.247.182	31.309.130
SKUPAJ	55.409.230	160.672.839	78.128.373

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2004

Tudi Ukrep 2 je bil v letu 2004 uspešno izveden, saj je bila njegova realizacija skoraj 100%. Na tem mestu bi izpostavil dejstvo, da visoka realizacija sofinanciranja začetnih investicij potrjuje, da v Posočju ne primanjkuje kvalitetnih podjetniških projektov, ampak bistveno primanjkujejo finančna sredstva za njihovo samostojno izvedbo. Prav zaradi tega je Program spodbujanja razvoja v Posočju izjemnega pomena.

V naslednji tabeli prikazujem natančnejši pregled projektov, ki so bili izvedeni v občini Tolmin. Predvidena sredstva za izvedbo Ukrepa 2 v letu 2004 so v celotnem Posočju znašala 120 mio. SIT. Sredstva, namenjena občini Tolmin, so tako predstavljala 51% vseh sredstev.

Tabela 25: Pregled sofinanciranih projektov v občini Tolmin v letu 2004

Podjetje	Naziv projekta	Predvid. sredstva (v SIT)	Realiz. sredstva (v SIT)	Predvid. zap.	Realiz. zap. *
Infrac d.o.o.	Poslovni prostori Tolmin	30.000.000	30.000.000	8,5	0
Borov gaj d.o.o.	Izgradnja igralnega salona Casino Tolmin	18.000.000	18.000.000	18	0
Kipiot d.o.o.	Nakup poslovnega objekta Stara predilnica	10.970.795	10.970.795	6	4
Munih Aljoša s.p.	Restavracija objekta Pri Červu	2.383.027	2.324.846	4	0
SKUPAJ		61.353.822	61.295.641	36,5	4

* Stanje na dan 15. 11. 2004.

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2004

⁶ Dodatnih sredstev je bil deležen tudi projekt komunalnega opremljanja obrtne cone v Kobaridu, ki ga ne omenjam posebej, saj se nanaša na občino Kobarid.

Kot sem že omenil, je primerjava realizirane zaposlitve s predvideno lahko precej zavajajoča, saj nekatere investicije še niso zaključene in zaradi tega še ne omogočajo novih zaposlitev. Kljub vsemu pa primerjava sorodnih projektov, kot sta izgradnja zabavišnega centra Aurora pri Kobaridu, ki ga ne predstavljam posebej, in igralnega salona Casino Tolmin, kaže na dejstvo, da se nekatere investicije uresničujejo počasneje, kot bi se lahko. Zabavišni center Aurora je namreč že v prvem letu realiziral 17 zaposlitev, kar predstavlja 100% realizacijo plana (Poročilo o realizaciji za leto 2004, str. 6), medtem ko je bila realizacija projekta Casino Tolmin ravno nasprotna. Potrebno pa je poudariti, da bi bilo krivično obsojati določene projekte, saj je potrebno upoštevati veliko dejavnikov, ki lahko bistveno vplivajo na hitrost realizacije, pri čemer mislim predvsem na fazo, v kateri se določena investicija nahaja. Določene investicije so namreč sofinancirane v začetnih fazah, medtem ko so nekatere sofinancirane v zaključnih, vse pa so prikazane na istem seznamu investicij, ki so sofinancirane v določenem letu.

V okviru Ukrepa 3 je bilo leta 2004 na novo podeljenih 32 štipendij. Poleg tega se je nadaljevalo s štipendiranjem 13 štipendistov, ki so bili izbrani na razpisu v letu 2002, in 21 štipendistov, ki so bili izbrani leta 2003. Skupno je bilo v letu 2004 podeljenih 66 štipendij, za kar je bilo porabljenih 36,0 mio. SIT. Realizacija proračuna v zvezi z instrumentom štipendiranja je bila skoraj 100%.

5.4.4. Izvedba programa v letu 2005

Izvedbeni program za leto 2005 je bil potrjen 21. julija 2004, rebalans Izvedbenega programa pa je bil sprejet 7. julija 2005.

V okviru Ukrepa 1 je bila v občini Tolmin izvedena le komunalna ureditev poslovne cone Poljubinj, saj je bilo potrebno zaradi širitve poslovne cone posodobiti čistilno napravo, ki zaradi zastarelosti ni ustrezala okoljskim standardom in ni omogočala priključitve novih porabnikov. Predvidena sredstva v višini 80 mio. SIT so bila 100% realizirana.

Med pomembnejšimi ukrepi naj omenim še štipendiranje v okviru Ukrepa 3. V letu 2005 je bilo na novo podeljenih 30 štipendij. Prav tako pa se je nadaljevalo s štipendiranjem 14 štipendistov iz leta 2002, 20 iz leta 2003 ter 20 iz leta 2004. Skupno je bilo v letu 2005 podeljenih 84 štipendij, za kar je bilo porabljenih 46 mio. SIT. Tudi v letu 2005 je bila realizacija proračuna iz tega naslova 100%.

Vsekakor pa je za razvoj gospodarstva v Posočju najpomembnejši ukrep pospeševanja podjetniških vlaganj – Ukrep 2. Ta je bil v letu 2005 v celotnem Posočju realiziran 91% predvsem zaradi pozno objavljenega razpisa za sofinanciranje novih investicij, zaradi česar podjetja niso imela dovolj časa za pripravo in izvedbo investicijskih projektov. V naslednji tabeli predstavljam pregled projektov v okviru tega ukrepa, ki so bili sofinancirani v občini Tolmin.

Tabela 26: Pregled sofinanciranih projektov v občini Tolmin v letu 2005

Podjetje	Naziv projekta	Predvid. sredstva (v SIT)	Realiz. sredstva (v SIT)	Predvid. zap.	Realiz. zap.*
Prima d.o.o.	Hotel Idrija pri Bači	13.400.000	10.326.832	5	0
ZIMM d.o.o.	Izgradnja prizidka k obstoječi dejavnosti	17.000.000	17.000.000	7	0
Bi-As d.o.o.	Nakup in opremljanje poslovnih prostorov	18.000.000	15.048.798	6	0
Maya-športni turizem	Nadgradnja poslovnega objekta	7.058.070	7.058.070	3	0
SKUPAJ		55.458.070	49.433.700	21	0

* Stanje na dan 22. 11. 2005.

Vir: Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2005

Na področju spodbujanja zaposlovanja je bila v občini Tolmin desetim podjetjem podeljena pravica do subvencije 15 zaposlenim, vendar tri podjetja, kljub pridobljeni pravici, niso pravočasno izdala zahtevka za leto 2005, tako da je bilo skupno v občini Tolmin na novo subvencioniranih 10 delavcev v skupni višini 2,3 mio. SIT.

Na podlagi zgornjih tabel in predstavitev ugotavljam, da je program Soča 2006 iz leta v leto bolj prepoznaven in precej pripomore k boljši gospodarski razvitosti Posočja. Vsekakor pa bo potrebno v prihodnje nekoliko bolj razmisliti tudi o kvaliteti projektov, saj na žalost nekateri niso dovolj premišljeni oziroma v Posočju nimajo prave možnosti za uspeh. Vendar bi rad poudaril, da program Soča 2006 predstavlja prvi natančnejši program spodbujanja razvoja v Posočju, zato je prihajalo tudi do zapletov tako pri potrditvi programa s strani Vlade RS kot pri izpeljavi projektov. Poleg tega tudi podjetja v Posočju, predvsem mali podjetniki, niso bili vajeni sodelovati na razpisih, zaradi česar marsikateri projekt ni bil izveden. Glede na dejstvo, da je potres leta 2004 podaljšal omenjeni program, se lahko ob povečanem oglaševanju programa in s tem večji ozaveščenosti podjetnikov o možnostih, ki jim jih program ponuja, pričakuje tudi učinkovitejšo porabo sredstev, saj bodo morali biti projekti zaradi večjega števila prijavljenih projektov pripravljene zelo kvalitetno. Prav promocija programa je v zadnjih letih zelo uspešna, predvsem zaradi izdajanja glasila EPIcenter, ki ga Posoški razvojni center brezplačno pošilja vsem gospodinjstvom v Posočju, poleg tega pa tudi raznim institucijam po Sloveniji.

Zavedam se, da se stanje, kot ga vidijo posamezni poslovni subjekti, lahko razlikuje od splošnega vtisa, zato sem pripravil tudi anketni vprašalnik, ki ga analiziram v naslednjem poglavju. Moj namen je bil pridobiti pogled na gospodarsko stanje v občini, kot ga vidijo posamezna podjetja, ter predstaviti težave, s katerimi se soočajo.

6. ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Za potrebe raziskovanja in dodatne analize obravnavanega problema, sem izdelal tudi vprašalnik, ki je v celoti predstavljen v Prilogi 3. Poslal sem ga 90 poslovnim subjektom, kar predstavlja 12,1% vseh poslovnih subjektov (glej opombo 5) v občini. V analizo sem zajel:

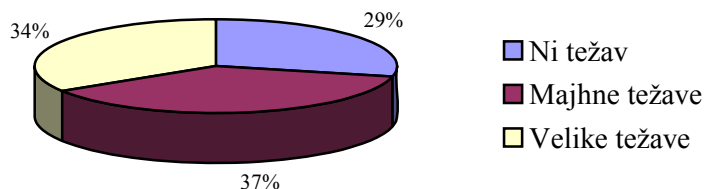
- 10 največjih podjetij v občini Tolmin po kriteriju celotnih sredstev;
- 80 podjetij iz območij, ki jih prikazuje Slika 2 v poglavju 4.3., in sicer:
 - 54 na območju Tolminske kotline;
 - 20 na območju Mosta na Soči in Šentviške planote ter;
 - 6 na območju Baške grape.

Vrnjenih sem dobil 56 vprašalnikov, kar predstavlja 62% razposlanih vprašalnikov oziroma 7,5% vseh poslovnih subjektov v občini Tolmin. Menim, da je odstotek vrnjenih vprašalnikov izredno velik, kar je tudi posledica dejstva, da si poslovni subjekti na tem območju želijo sprememb in izboljšav. Glede na to, da je bil vprašalnik anonimen, ne morem narediti analize po posameznih območjih, ampak samo za celotno občino, kar pa je tudi namen moje diplomske naloge. Tako v nadaljevanju predstavljam nekatere ugotovitve na podlagi vrnjenih vprašalnikov. Pri tem bi rad opozoril, da se število glasov ne ujema vedno s številom podjetij, saj je bilo pri večini vprašanj možnih več odgovorov.

Večino vrnjenih vprašalnikov so izpolnili samostojni podjetniki, in sicer nekaj več kot 64%. Število zaposlenih delavcev je bilo precej raznoliko, vendar ima največ podjetij dva ali manj zaposlena. 36% anketiranih podjetij je imelo več kot 10 zaposlenih, pri čemer je bilo 70 zaposlenih najvišje število.

Največ anketirancev med osnovnimi razlogi za ustanovitev podjetja navaja željo po izkoriščenosti svojih veščin in znanj. Kar 25% anketirancev pa se je za ustanovitev podjetja odločilo, ker niso imeli zaposlitve, 20% pa je delo prevzelo od staršev ali sorodnikov. Sicer pa večina svoje odločitve ne obžaluje. Odgovori glede pridobivanja kadrov oziroma težavah pri zaposlitvi so vidni iz naslednjega grafikona, v katerem prikazujem odgovore v odstotkih.

Slika 3: Ali imate pri pridobivanju kadrov težave?

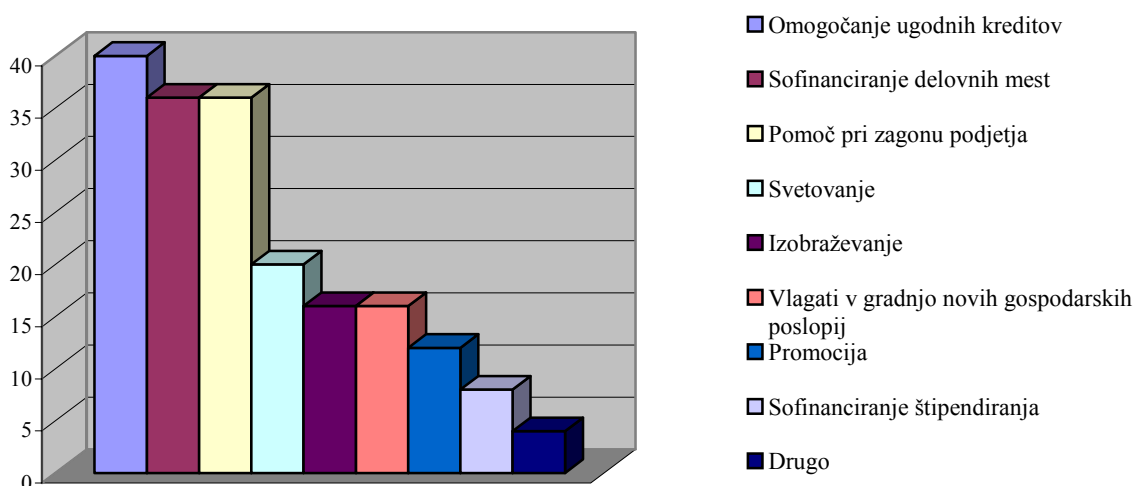
Vir: Vprašalnik za poslovne subjekte v občini Tolmin

Iz grafikona je razvidno, da se večina podjetij sooča s težavami pri iskanju ustreznih delavcev. Glede na dejstvo, da se je v zadnjih letih večina študentov odločala za družboslovne fakultete,

ta podatek, kljub vse večji brezposelnosti, niti ni toliko presenetljiv, saj večina podjetij išče predvsem tehnično usposobljeno delovno silo. Čeprav večini anketiranih podjetij delovne sile ne primanjkuje, med najbolj iskanimi poklici prevladujejo inženirji, gradbeni in strojni tehniki, kuharji in orodjarji, kar le potrjuje zgoraj navedeno dejstvo.

V vprašalniku sem podjetja spraševal tudi o podpori občine oziroma katere podporne oblike bi podjetja najbolj potrebovala. Rezultati so prikazani v naslednjem grafikonu, v katerem prikazujem število glasov, ki jih je prejela posamezna možnost.

Slika 4: Kaj bi morala občina nuditi podjetjem?

Vir: Vprašalnik za poslovne subjekte v občini Tolmin

Največ podjetij si želi omogočanje ugodnih kreditov, sofinanciranje delovnih mest in pomoč pri zagonu podjetja. Večino izmed naštetih dejavnosti trenutno v Posočju že izvaja Posoški razvojni center, vendar določenim podjetnikom niso dostopne, saj je veliko nepovratnih sredstev pogojenih z dodatnim zaposlovanjem.

Zanimivo pa je dejstvo, da kar 57% podjetij meni, da občina omenjene dejavnosti izvaja pomanjkljivo, 14% podjetij meni, da občina tovrstnih dejavnosti ne izvaja, 29% podjetij pa meni, da občina nudi pomoč samo določenim podjetnikom. Predvsem slednji odgovor je lahko odraz dejstva, da si tudi podjetja, ki trenutno ne morejo zaposlovati novih delavcev, želijo določenih spodbud oziroma pomoči.

Zavedam se, da je za uspešno izvajanje podpornih programov v gospodarstvu potrebno poznati predvsem potrebe in težave podjetij. Tako v naslednji tabeli prikazujem, s katerimi težavami se podjetja v občini Tolmin soočajo oziroma kaj jih pri poslovanju najbolj ovira.

Med odgovori sta se največkrat pojavila oddaljenost od državnih institucij in slaba prometna povezava, ki sta v medsebojni povezanosti, saj so razdalje znotraj občine Tolmin velike, ob upoštevanju slabih cest pa to pomeni tudi veliko izgubo časa.

Tabela 27: Kaj vas pri poslovanju v občini Tolmin najbolj ovira?

Ovira	Število	Delež
Oddaljenost od državnih institucij	32	57,14
Slaba prometna infrastruktura	31	55,36
Nizka kupna moč prebivalcev	27	48,21
Visoke cene zemljišč, najemnin	21	37,50
Pretiran inšpektorski nadzor	18	32,14
Slaba informiranost glede spremembe zakonodaje	16	28,57
Oddaljenost od večjih mest	14	25,00
Majhno število prebivalcev v občini	8	14,29
Drugo	3	5,36
b.o.*	2	3,57
SKUPAJ PODJETIJ	56	100,00

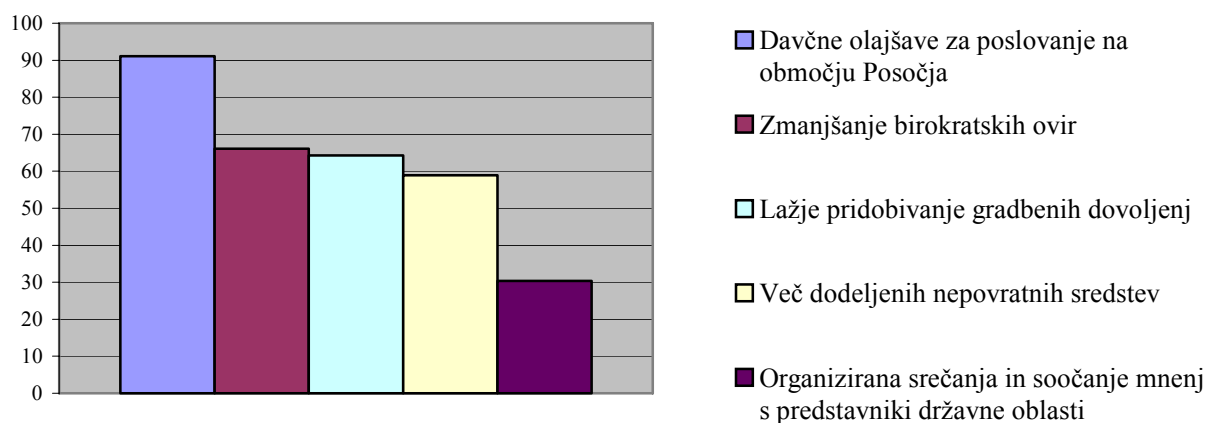
* Brez odgovora

Vir: Vprašalnik za poslovne subjekte v občini Tolmin

Zanimivo je, da tudi pri vprašanju glede zavzetosti občine za odpravo težav samo 7% podjetij meni, da se občina zavzema za odpravo omenjenih težav, medtem ko 36% podjetij meni, da se občina za to ne zavzema. Večina podjetij pa meni, da finančne možnosti občini onemogočajo večjo zavzetost pri odpravi težav.

Prav tako kot je pomembno poznavanje težav in ovir, je pomembno tudi poznavanje potreb gospodarstva, zato v naslednjem grafikonu v odstotkih predstavljam odgovore anketiranih podjetij o vrstah pomoči oziroma dejavnostih, ki si jih podjetja v občini Tolmin najbolj želijo.

Slika 5: Kakšna vrsta pomoči oziroma dejavnost bi bila za vas najbolj dobrodošla?

Vir: Vprašalnik za poslovne subjekte v občini Tolmin

Iz grafikona je razvidno, da skoraj vsa anketirana podjetja želijo dodatne davčne olajšave za poslovanje na območju Posočja, saj je to možnost izbralo kar 91% podjetij. Prav tako si veliko podjetij želi zmanjšanje birokratskih ovir, lažje pridobivanje gradbenih dovoljenj ter več dodeljenih nepovratnih sredstev. Nekoliko manjši pa je delež tistih, ki si želijo

organiziranih srečanj s predstavniki državne oblasti, kar je lahko posledica ali slabih izkušenj ali premajhnega zavedanja njihovega vpliva.

Naj kot zanimivost omenim, da kar 78% anketiranih podjetij kot glavno panogo v prihodnosti v občini Tolmin izpostavlja turistično dejavnost. Med perspektivnimi panogami oziroma dejavnostmi se omenjajo še skrb za ohranjanje okolja, gozdarstvo, industrija, visoka tehnologija, kmetijstvo ter izraba vodnih virov.

Vsekakor pa bo za uspešen razvoj omenjenih panog potrebno sodelovanje tudi z ostalimi regijami. Zanimiv je podatek, da večina podjetij daje prednost povezovanju z zahodnimi regijami (Furlanijo, Benečijo ...) pred povezovanjem z Osrednjeslovensko in Goriško regijo.

7. PRIHODNOST OBČINE

V tem poglavju na kratko predstavljam svoj pogled na prihodnost občine. Poleg tega opisujem tudi nekatere predloge v smislu spremenjene zakonodaje, ki bi po mojem mnenju dodatno spodbudili razvoj na tem območju oziroma brez katerih ta del Slovenije ne bo mogel izkoristiti svojih razvojnih priložnosti.

7.1. KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

V občini Tolmin in celotnem Posočju predstavlja veliko težavo nenehno odseljevanje oziroma zmanjševanje prebivalstva. To dejstvo ima za posledico tudi vedno manj obdelanih površin predvsem na obrobni področjih, kar negativno vpliva na razvoj kmetijstva.

Občina Tolmin je zaradi odmaknjenosti od večjih centrov in precej goste poraščenosti z gozdnimi in travnatimi površinami idealen prostor za razvoj kmetijstva, vendar je njena geografska lega precej neugodna, saj predvsem v hribovitih predelih ne omogoča uveljavljanja strojne mehanizacije.

Dejstvo je, da v občini Tolmin kmetijstvo zaradi manjših ravninskih površin nikoli ne bo tako razvito, kot je lahko v večjih nižinskih predelih. Vendar je bistvena prednost občine in celotnega Posočja prav v čistem okolju ter obilju kvalitetnih vodnih virov. Prav zaradi slednjega bo potrebno dodatno spodbujati razvoj ekološkega kmetijstva, predvsem njegovo promocijo in poudarjanje izvora izdelkov. Prav tako pa bo za razvoj kmetijstva v občini potrebno spodbujati tudi razvoj planšarstva, saj je v zadnjem času zaradi zapostavljenosti nekoliko v upadu. Prav neokrnjene planine v občini pa bi morale biti dodatna spodbuda za vlaganja tudi na to področje. Predvsem pa bi bilo potrebno spodbujati in povezovati obstoječe kmete, da bi skupno nastopali na trgu, saj bi le na tak način dosegli večjo moč.

Tudi gozdarstvo je v občini zaradi velikih gozdnih površin že od nekdaj dobro razvito. Težavo predstavljajo le mnoga težko dostopna področja in s tem tudi neizkoriščenost gozdov, zato je nujno potrebna posodobitev oziroma izgradnja novih gozdnih cest in traktorskih vlak.

Potrebno pa je poudariti, da je gozdnih površin predvsem zaradi zaraščanja travnikov vedno več, vendar je kvaliteta te sestave bistveno slabša, zato je potrebno razmisliti tudi o koriščenju takih predelov. Ena izmed oblik, ki se v zadnjem času pojavlja, je tudi izraba slabših gozdnih sestavov za potrebe pridobivanja energije, saj sodobna tehnologija omogoča pridobivanje te tudi iz manj kvalitetnih virov. Prav negotovost na naftnih trgih bi morala biti dodatna spodbuda za večjo izrabo lesne biomase tudi v te namene.

7.2. INDUSTRIJA IN PODJETNIŠTVO

V preteklem stoletju, predvsem po 2. svetovni vojni, je načrtna industrializacija v Posočju precej pospešila gospodarski razvoj tega območja. Prav manjši industrijski obrati, ki so bili postavljeni tudi v odročnih krajih, so delno zaustavili izseljevanje iz hribovitih predelov.

Na žalost pa danes razmere v gospodarstvu in trenutna zakonodaja ne omogočajo dolgoročnega preživetja takih obratov, zato so bili mnogi obrati ukinjeni oziroma preseljeni v nižinske predele, kar je imelo za prebivalce teh območij velike posledice. Poleg tega je zaradi enakih vzrokov veliko takrat ustanovljenih podjetij že propadlo. Dejansko se je pokazalo, da je potrebno na tem področju večji del industrije umetno vzdrževati, saj slaba prometna infrastruktura, nizka kupna moč prebivalstva in oddaljenost od večjih mest ne ustrezajo potrebam današnjega gospodarstva. Prav zaradi omenjenih dejavnikov brez podpore države na tem območju ni mogoče pričakovati sprememb, zato v zadnjem delu tega poglavja predstavljam nekatere predloge, ki so po mojem mnenju nujno potrebni za okrepitev gospodarstva. V nasprotnem primeru pa se lahko zgodi, da bo občina Tolmin ostala brez večjih poslovnih subjektov.

Vsekakor je ena od možnosti, ki za svoj obstoj ni toliko vezana na prometno infrastrukturo in kupno moč okoliškega prebivalstva, prav razvoj visoke tehnologije. S tem v zvezi pa so omogočena tudi delovna mesta visokoizobraženim kadrom, kar delno rešuje težavo odhajanja diplomantov. Res pa je, da se tudi taka podjetja raje ustanavljajo v bližini večjih mestnih ali univerzitetnih središč.

Najpomembnejši segment gospodarstva v občini Tolmin in celotnem Posočju pa so ravno samostojni podjetniki. Kot sem opisal v poglavju 4.3., predstavljajo kar 75% vseh poslovnih subjektov, zato bo v prihodnje potrebno namenjati več spodbud tako obstoječim kot novim samostojnim podjetnikom. Predvsem v odročnih krajih je lahko podjetništvo poleg kmetijstva edina oblika preživljanja, poleg tega pa lahko predstavlja tudi zaposlitveno možnost za okoliške prebivalce. Čeprav je njihova dodana vrednost nižja, kot jo ustvarjajo večje gospodarske družbe, je podjetništvo v občini Tolmin zagotovo eden pomembnejših segmentov, ki bo moral biti v prihodnje deležen še večje podpore.

7.3. TURIZEM

Zagotovo je turizem v zadnjem času v svetu ena najbolj rastočih panog, zato je razumljivo, da se tudi v občini Tolmin prav turizem zelo poudarja. Prav ironično je dejstvo, da se turizem v občini razvija ravno zaradi dejavnikov, ki ovirajo in onemogočajo razvoj industrije.

V preteklosti je bilo promociji in pospeševanju turizma namenjeno premalo pozornosti, čeprav občina že od nekdaj razpolaga z naravnimi značilnostmi in možnostmi za njegov razvoj. Šele v zadnjem času se tudi tej panogi posveča več pozornosti. Turiste v občino privabljajo predvsem naravne znamenitosti in neokrnjena narava, medtem ko občina z znanimi zgodovinskimi objekti ne razpolaga, vendar je ravno tako zanimiva tudi z zgodovinskega vidika, saj sta se na tem ozemlju odvijala dva znana dogodka, in sicer tolminski punt ter soška fronta.

V zadnjem času se je veliko pozornosti posvečalo tudi zdraviliškemu turizmu, vendar so dejavnosti zaradi pomanjkanja širšega interesa in finančnih zmožnosti nekoliko zamrle. Zagotovo pa bi ta oblika turizma, če bi prišlo do njene uresničitve, veliko pripomogla k širši prepoznavnosti občine.

Menim, da bo morala občina v prihodnje prav na področju turizma veliko stvari izboljšati. S tem mislim predvsem na ureditev možnosti kampiranja na znanih turističnih lokacijah ter na bolj agresivno predstavljanje svoje ponudbe širši javnosti. Rad bi poudaril, da je turizem v občini Tolmin mlajša dejavnost, zato je tudi razumljivo, da se določenih aktivnosti oziroma turističnih dejavnosti še ne trži v zadovoljivi meri.

Zagotovo pa je s turistično dejavnostjo povezana tudi skrb za čisto okolje. Pri tem mislim tako na kmetijstvo in obdelovanje celotne krajine kot na dejavnosti, povezane z ravnanjem z odpadki. Če namerava občina turizem razvijati tudi v prihodnje, bo potrebno tudi omenjenim panogam posvečati veliko pozornosti.

Rad pa bi poudaril, da občina Tolmin samo na podlagi razvoja in pospeševanja turizma ne bo dosegla trajnostnega razvoja, saj se ne more primerjati z razvitimi turističnimi območji. Zagotovo pa mora turizem postati ena izmed vodilnih panog tudi v občini Tolmin.

7.4. DRŽAVNE SPODBUDE IN UKREPI

Kot sem že omenil, bom v tem delu predstavil nekatere ukrepe, ki bi po mojem mnenju bistveno pripomogli k izboljšanju življenja in gospodarske razvitosti v občini Tolmin in celotnem Posočju.

7.4.1. Prometna infrastruktura

Država je vlaganja v cestno infrastrukturo Posočja zadnja desetletja povsem zapostavljala, saj je bila prioriteta naloga izgradnja avtocestnega križa v Sloveniji. Prav cestna infrastruktura pa je ključnega pomena za razvoj gospodarstva, kar dokazuje razvoj krajev, ki so v neposredni bližini avtocest. Razumljivo je dejstvo, da avtoceste v Posočju najbrž nikoli ne bo, saj pokrajinske značilnosti tega ne dovoljujejo, vendar menim, da bi morala država v skladu z enakomernim regionalnim razvojem več sredstev namenjati tudi za cestne povezave v Posočju. Na žalost pa je večina sredstev namenjenih le vzdrževanju, kar pa stanja ne izboljšuje, ampak ga ohranja nespremenjenega. Prav zaradi velike zapostavljenosti cestne infrastrukture v Posočju menim, da bo morala država v prihodnje po avstrijskem zgledu razmisliti o možnostih, ki so primerne za Posočje, kot je med drugim tudi izgradnja predorov, saj bo za trajnejši gospodarski razvoj Posočja nujno potrebno posodobiti cestne povezave tako z zahodnimi regijami kot tudi z Osrednjeslovensko.

Cestna infrastruktura pa ni edina, ki je v Posočju zapostavljena. Prav tako predstavlja veliko težavo tudi železniška infrastruktura, saj zajema le majhen del Posočja oziroma le del občine Tolmin. Glede na težave, s katerim se ta panoga sooča, izboljšav na tem področju ne pričakujem.

7.4.2. Spremembe davčnega sistema

Najpomembnejši ukrepi, ki lahko spodbudijo razvoj v Posočju, pa so zagotovo povezani z davčno zakonodajo. Zagovarjam stališče, da je potrebno v primeru neenakomernega regionalnega razvoja, razviti davčni sistem, ki bo dodatno spodbujal razvoj v nerazvitih predelih.

Zagotovo je za razvoj gospodarstva najpomembnejši davčni sistem, ki pa trenutno ne omogoča večjega razvoja v manj razvitih predelih. Menim, da so spremembe davčne zakonodaje nujno potrebne za ohranitev oziroma rešitev manj razvitih področij. Predvsem bi tu izpostavil spremembe na področju olajšav in obdavčitve samostojnih podjetnikov in malih podjetij.

Glede na težavnost poslovanja v Posočju menim, da bi morali biti gospodarski subjekti in samostojni podjetniki, ki poslujejo v Posočju, deležni dodatnih davčnih olajšav. Te bi se lahko odražale ali v nižji davčni stopnji davka na dodano vrednost ali v povečanju splošne davčne olajšave pri dohodnini. Prepričan sem, da bi bila izguba v proračunu iz naslova prejetih davčnih obveznosti manjša, kot bi znašale koristi tega ukrepa. Potrebno se je zavedati, da bi te davčne olajšave dodatno spodbudile podjetja tako k večji zaposlenosti kot tudi k večji realizaciji, kar pa nenazadnje pomeni tudi povečanje prihodkov v državnem proračunu.

Drugi ukrep, ki sem ga omenil, pa je povezan s spremembami na področju obdavčitve samostojnih podjetnikov in malih podjetij. Glede na dejstvo, da v Posočju prevladujejo

samostojni podjetniki, bi bil ta ukrep zelo pomemben. Dejansko je Posočje z vidika vlaganj v investicije tako za tuje vlagatelje kot za domača podjetja iz drugih regij manj zanimivo, saj je donosnost vloženih sredstev bistveno nižja, kot bi jo lahko dosegli drugje. Prav zaradi tega menim, da bi morala država z davčno zakonodajo spodbujati investicije v to območje. Ena izmed možnih oblik je 100% vključitev investicij na tem območju med stroške, saj se po trenutno veljavni zakonodaji samostojni podjetniki na tem območju težko odločajo za nove investicije bodisi zaradi manjših privarčevanih sredstev bodisi zaradi negotovosti, ki jo poslovanje na tem območju prinaša. Tudi ta ukrep dolgoročno ne pomeni zmanjševanja proračunskih sredstev, ampak kvečjemu povečanje, saj bi se z novimi investicijami povečala tudi realizacija podjetij.

Glede na stanje, v katerem se nahaja občina Tolmin, menim, da so nekatere spremembe nujno potrebne, saj občina samostojno ni zmožna reševati vseh težav in ovir, predvsem pa nima vpliva na davčni sistem, ki opisanih razmer v Posočju ne upošteva. Zavedam se, da Posočje ni edino zapostavljeno območje v Sloveniji. Zagotovo pa je glede cestne infrastrukture, oddaljenosti od večjih središč in neugodne lege v izrazito slabšem položaju kot večji del Slovenije. Prav zaradi tega so zahteve po državni pomoči toliko bolj upravičene, čeprav so velikokrat neizvedljive. Res pa je, da je neizvedljivost velikokrat tudi le izgovor oziroma posledica večjega vpliva močnejših akterjev. Povsem razumljivo je dejstvo, da mora država spodbujati najuspešnejša podjetja in območja, vendar lahko takšna politika, ob neupoštevanju oziroma premajhni podpori manj razvitim področjem, dolgoročno vodi le do močnih centrov in popolnoma izpraznjenih in izčrpanih obrobni predelov.

8. SKLEP

Tolminska občina je v zadnjih desetletjih zaradi različnih dejavnikov gospodarsko zaostala za slovenskim povprečjem. Gotovo pa je eden največjih razlogov za takšno stanje odmaknjenost in odročnost občine od večjih krajev, kar je imelo še posebno velik vpliv v zadnjem času, ko je bil v Sloveniji prisoten trend centralizacije. Kot je razvidno iz analize stanja v občini, se njen položaj na nekaterih segmentih postopno izboljšuje, vendar ostaja še vedno preveč področij, na katerih je zaostanek za slovenskim povprečjem prevelik.

V diplomskem delu sem se osredotočil predvsem na gospodarski razvoj, saj menim, da so prav od gospodarstva odvisna tudi vsa ostala področja. Če bo občini uspelo doseči zadovoljivo stopnjo razvoja, bo s tem omogočila tudi večjo zaposlenost visokoizobraženega kadra in ugodnejšo demografsko strukturo. Prav demografiji bo morala občina in nenazadnje tudi država posvečati večjo pozornost, predvsem ob upoštevanju dejstva, da je tudi znotraj občine Tolmin prisotna centralizacija, ki ima za obrobne kraje še veliko večje posledice. S tem mislim predvsem na veliko oddaljenost mnogih krajev od trgovin, šol in podjetij, kar dodatno zmanjšuje število prebivalcev v bolj oddaljenih krajih, kjer zaradi majhnega števila prebivalcev in nizke kupne moči skoraj ni več poslovnih subjektov, kar dodatno slabi že tako preveč izpraznjena območja.

Mogoče bo pozitivne spremembe prinesla nadaljnja regionalizacija in osnovanje novih regij, čeprav obstaja velika bojazen, da bi z vključitvijo v razvitejšo regijo občina Tolmin postala le obrobni člen razvite regije. Vsekakor pa ima občina tudi veliko priložnosti za svoj razvoj, ki jih bo potrebno v čim večji meri izkoristiti. Pri tem bo morala potrebam prebivalcev in celotne občine prisluhniti tudi državna oblast. Trenutno je namreč še vedno precej prisoten trend vpliva in moči, ki ga občina Tolmin nima, zato tudi težje dosega svoje interese in cilje kot ostale občine. Prav to dejstvo pa posledično povzroča, da šibkejši predeli postajajo vse šibkejši, medtem ko razvitejši vse bolj razviti. Prepričan sem, da tak pristop nima prihodnosti, saj slabljenje določenih predelov negativno vpliva na celotno državo, čeprav nekoliko bolj posredno.

Vsekakor lahko trdim, da občina Tolmin samostojno ni sposobna v sorazmerno hitrem času doseči nivo razvoja, ki bi ji zagotavljal zadovoljiva sredstva za manjšo odvisnost od državnega proračuna. Prav zaradi naštetih dejstev je državna vključitev in pomoč na tem območju nujno potrebna predvsem v obliki davčnih spodbud in davčnih olajšav za poslovanje na območju Posočja. Prav te spodbude bi zagotovo pospešile gospodarski razvoj na tem območju, nenazadnje pa bi bilo s tem omogočeno tudi povečanje tujih investicij, kar bi bilo predvsem v povezavi s turizmom velika priložnost za Posočje.

V diplomskem delu sem prikazal tudi aktivnosti, ki jih v okviru programa Soča 2006 izvaja Posoški razvojni center. Ugotovil sem, da je realizacija programa iz leta v leto večja, kar dokazuje željo posoških podjetij po realizaciji svojih projektov.

Namen mojega diplomskega dela ni grajanje odgovornih za razvoj ne v občini Tolmin ne v Sloveniji, ampak predvsem opozoriti na ključna področja, ki jih bo potrebno v občini spremeniti oziroma izboljšati. Menim, da ima tudi občina Tolmin veliko priložnosti za nadaljnji razvoj, čeprav je potrebno poudariti, da so rezultati trenutnega dela in prizadevanj opazni šele na daljši rok.

Prav zaradi omenjenega dejstva sem izpostavil tudi nekaj možnih rešitev, za katere menim, da bi jih država morala upoštevati. Navsezadnje so tudi obrobni predeli del skupne države, zato je potrebno tudi tem območjem zagotoviti možnost trajnostnega razvoja.

LITERATURA

1. Brezovšek Marjan: Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2005. 292 str.
2. Čok Mitja et al.: Javne finance v Sloveniji. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 90 str.
3. Miklavič Brezigar Inga: Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja – 20. stoletje: Občina Tolmin. Ljubljana : Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1996. 336 str.
4. Ribičič Ciril: Regionalizacija ne ogroža države, ampak jo krepi. Pravna praksa, Ljubljana, 2002, 12, str 4-5.
5. Ribičič Ciril: Regionalizacija Slovenije – od prvih pobud do ustavnih sprememb. Pravna praksa, Ljubljana, 2003, 44, str. 19-26.
6. Šmidovnik Janez: Lokalna samouprava. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1995. 274 str.
7. Vlaj Stane: Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti. Ljubljana : Visoka poslovna šola, 2001. 367 str.
8. Vlaj Stane: Lokalna samouprava: teorija in praksa. Ljubljana : Fakulteta za upravo, 2004. 376 str.
9. Vlaj Stane et al.: Vodnik po slovenski lokalni samoupravi. Ljubljana : Inštitut za lokalno samoupravo pri Visoki upravni šoli, 2001. 136 str.

VIRI

1. Bilten javnih financ. Ljubljana : Ministrstvo za finance, april 2006. 127 str.
2. Dokumenti in študije o pokrajinah v Sloveniji 2000 – 2004, Zbornik. Ljubljana : Ministrstvo za notranje zadeve, 2004. 710 str.
3. Evropska listina lokalne samouprave (Uradni list RS, št. 57/96).
4. Interno gradivo Agencije RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES).
5. Interno navodilo Ministrstva za finance. Izračun primerne porabe občin in zneskov finančne izravnave za leto 2005. Ljubljana, 2005.
6. Koalicija o ustanavljanju pokrajin. Združenje občin Slovenije. [URL: <http://www.zdruzenjeobcin.si>], 2. 12. 2005.
7. Nov zakon o skladnem regionalnem razvoju (ZSRR-1). Ljubljana : Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI). [URL: <http://www.japti.si>], 2005.
8. Plut Dušan: Globalizacijski, geopolitični, geografski, gospodarski, sonaravni in drugi razlogi regionalizacij Slovenije. Mednarodni posvet Regije v Evropi danes, pokrajine v Sloveniji jutri. [URL: <http://www.svlslrp.gov.si>], 12 .6. 2003.
9. Podatki o številu poslovnih subjektov, vpisanih v Poslovnem registru Slovenije na dan 31. 12. 2005. Ljubljana : AJPES, 2006. 21 str.
10. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Slovenija 31. 3. 2002. Statistične informacije, Ljubljana : Statistični urad RS, 2003, 93, 73 str.
11. Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2002. Kobarid : Posoški razvojni center, 2003. 9 str.

12. Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2003. Kobarid : Posoški razvojni center, 2004. 9 str.
13. Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2004. Kobarid : Posoški razvojni center, 2005. 9 str.
14. Poročilo o realizaciji Izvedbenega programa razvojne pomoči občinam Bovec, Kobarid in Tolmin za leto 2005. Kobarid : Posoški razvojni center, 2005. 13 str.
15. Program spodbujanja Razvoja v Posočju 2002 – 2006 (Soča 2006). Ljubljana : Ministrstvo za gospodarstvo, 2002. 30 str.
16. SI-STAT podatkovni portal. Statistični urad RS. [URL: <http://www.stat.si>].
17. Statistični podatki o zaposlenosti in brezposelnosti. Zavod RS za zaposlovanje. [URL: <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki>].
18. Strategija razvoja Slovenije: Razvojna vizija in prioritete. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 54 str.
19. Ustanovitev pokrajin. Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. [URL: <http://www.svlrsrp.gov.si>].
20. Vlada podprla delitev na dve regiji. [URL: <http://www.rtvsllo.si>], 23. 6. 2005.
21. Vprašalnik za poslovne subjekte v občini Tolmin.
22. Zaključni računi proračuna občine Tolmin za leta 2003, 2004 in 2005. [URL: <http://www.obcina.tolmin.si/dokumenti>].
23. Zakon o financiranju občin (Uradni list RS, št. 80/94, 45/97, 56/98, 89/99, 90/05).
24. Zakon o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leto 2004 in 2005 (Uradni list RS, št. 130/03, 61/05).
25. Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93, 57/94, 14/95, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 70/00, 51/02, 72/05).
26. Zelena luč za spremembo ustave. [URL: <http://www.delo.si>], 23. 5. 2006.

PRILOGE

Priloga 1: Naselja z največjim upadom prebivalstva glede na leti 1869 in 1948

Naselja po pokrajinskih enotah	1896	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
TOLMINSKA KOTLINA	826	563	549	430	315	200	140	123
Čadrg	179	132	136	104	63	35	23	30
Tolminske Ravne	101	70	60	42	32	22	18	13
Volčanski Ruti	201	129	125	101	77	51	35	22
Zadlaz Čadrg	143	129	125	101	77	51	35	31
Zadlaz Žabče	202	103	103	82	66	41	29	27
BAŠKA GRAPA	1.933	1.048	973	813	589	391	296	227
Bača pri Podbrdu	270	136	132	120	90	52	27	23
Bukovski Vrh	119	97	98	77	58	36	33	28
Grant	136	92	99	84	57	38	33	24
Kal	102	71	66	52	22	19	12	z
Porezen	180	109	97	82	56	27	16	8
Stržišče	326	169	154	117	83	64	51	41
Temljine	263	144	122	97	76	56	51	45
Trtnik	299	85	83	77	68	43	37	33
Znojile	107	69	68	56	46	35	19	16
Sela nad Podmelcem	131	76	54	51	33	21	17	9
MOST NA SOČI Z OKOLICO	498	408	377	253	173	81	57	48
Dolgi Laz	88	74	69	39	44	27	10	z
Gorski Vrh	131	95	82	48	24	11	11	12
Grudnica	114	93	79	63	43	20	14	18
Kneške Ravne	56	50	50	43	36	21	14	11
Lisec	59	44	47	30	10	0	0	0
Loje	50	52	50	30	16	2	8	7
TREBUŠA	668	584	526	419	296	195	147	96
Gor. Trebuša	668	584	526	419	296	195	147	96
SKUPAJ	3.925	2.603	2.425	1.915	1.373	867	640	494

Vir: Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja – 20. stoletje, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Priloga 2: Povprečne januarske plače v zadnjih treh letih v tekočih cenah (v SIT) in rang posamezne občine glede na preostale občine

	Januar 2004				Januar 2005				Januar 2006			
	Bruto plača	Rang	Neto plača	Rang	Bruto plača	Rang	Neto plača	Rang	Bruto plača	Rang	Neto plača	Rang
SLOVENIJA	255.304		161.350		267.544		171.380		281.593		180.193	
Ajdovščina	227.742	83	148.536	79	235.710	87	156.950	80	256.062	74	168.564	73
Beltinci	200.179	165	131.595	166	217.704	153	146.136	147	225.607	163	151.656	159
Benedikt	234.570	66	152.943	57	241.787	72	159.798	67	267.281	45	173.765	47
Bistrica ob Sotli	200.027	167	132.584	161	220.349	142	149.395	124	226.428	162	155.339	141
Bled	235.218	63	150.981	67	248.019	60	161.259	63	264.082	51	171.140	60
Bloke	232.421	73	152.015	61	228.296	117	153.388	100	259.348	62	173.812	46
Bohinj	189.434	182	127.055	179	194.982	181	133.878	180	218.179	176	150.003	171
Borovnica	244.737	38	156.165	44	233.775	92	154.313	92	250.706	86	160.436	113
Bovec	210.991	141	137.871	142	220.179	143	147.230	139	240.673	117	161.521	108
Braslovče	201.456	163	131.242	170	211.027	167	139.128	171	244.418	108	160.188	117
Brda	240.430	52	155.932	47	223.147	132	149.201	125	271.918	31	179.533	26
Brezovica	214.917	126	140.113	126	220.947	141	145.616	150	236.292	131	153.336	151
Brežice	228.120	82	147.984	82	238.693	80	157.158	79	247.991	93	163.523	88
Cankova	218.537	115	143.837	106	222.119	137	148.864	128	239.803	123	161.069	111
Celje	255.789	22	162.069	26	263.679	29	169.797	31	278.618	24	179.484	27
Cerklje na Gorenjskem	361.065	1	216.124	1	379.405	1	226.348	1	401.241	1	240.186	1
Cerknica	205.419	153	133.864	152	211.668	166	141.052	166	228.981	155	152.571	155
Cerkno	212.253	135	143.271	110	222.550	136	150.013	122	239.807	121	161.562	107
Cerkvenjak	270.563	10	174.916	9	270.263	22	175.821	18	296.821	12	193.031	13
Črenšovci	196.792	175	130.625	173	202.102	177	138.770	173	219.319	174	143.305	180
Črna na Koroškem	242.785	42	156.746	42	249.303	56	164.089	50	268.281	39	175.344	39
Črnomelj	211.225	140	140.030	127	218.475	150	147.448	137	233.011	145	156.834	134
Destnik	220.092	109	142.524	113	289.802	12	186.086	13	286.897	18	182.717	22
Divjača	255.316	23	165.601	15	262.450	31	172.946	27	283.168	21	185.683	19
Dobje	246.611	33	159.583	35	259.403	33	173.858	23	268.844	37	178.225	30
Dobrepolje	190.269	181	125.021	182	190.358	186	128.555	187	211.487	184	144.370	178
Dobrna	233.681	68	151.166	65	233.280	94	153.303	101	257.850	70	169.301	66
Dobrova - Polhov Gradec	218.165	117	140.398	124	214.424	158	141.246	164	224.501	169	150.132	170
Dobrovnik/Dobronak	286.115	6	185.184	4	312.595	4	203.737	4	293.869	14	189.371	15
Dol pri Ljubljani	286.703	5	175.025	8	305.332	7	187.093	11	317.628	5	193.207	12
Dolenjske Toplice	223.384	99	142.199	117	232.362	96	154.243	93	244.643	107	163.138	90
Domžale	233.515	69	150.104	69	239.416	76	156.504	83	261.717	57	170.074	63
Dornava	248.765	32	163.669	20	252.772	46	169.456	32	266.715	46	178.239	29
Dravograd	223.817	97	145.855	93	230.220	106	151.719	113	243.935	109	161.790	101
Duplek	222.733	104	144.162	104	229.960	107	151.847	112	237.631	128	158.370	126
Gorenja vas - Poljane	227.038	87	148.458	80	232.247	97	156.080	84	251.654	82	167.900	74
Gorišnica	225.854	91	147.317	85	218.357	151	146.887	144	228.211	156	153.626	147
Gornja Radgona	214.403	130	139.704	128	230.243	105	145.114	152	236.939	130	157.574	129
Gornji Grad	207.153	150	136.679	144	215.715	156	142.532	158	224.583	168	150.723	165
Gornji Petrovci	144.893	193	99.442	193	146.384	193	103.723	193	170.597	193	119.422	193
Grad	202.310	161	133.663	155	203.258	176	134.586	179	238.837	126	159.856	118
Grosuplje	236.178	62	151.737	62	253.745	41	161.636	61	268.677	38	172.939	49
Hajdina	197.275	173	130.300	175	207.457	173	139.307	170	223.523	171	149.462	174
Hoče - Slivnica	228.968	78	147.020	87	232.977	95	154.149	94	257.491	72	168.952	68
Hodoš/Hodos	289.327	3	187.135	3	299.084	10	198.747	5	321.325	4	212.338	2
Horjul	227.655	84	148.922	78	247.353	61	163.495	53	268.985	36	175.810	38

Hrastnik	217.063	120	139.523	129	229.063	115	150.950	116	239.279	125	157.503	130
Hrpelje - Kozina	240.619	50	154.581	52	249.264	57	161.394	62	252.962	79	164.739	85
Idrija	238.304	58	153.398	55	243.659	69	159.392	71	264.177	50	172.351	52
Ig	256.366	20	160.906	30	256.558	38	167.319	40	267.476	43	175.206	41
Ilirska Bistrica	214.628	127	140.198	125	229.858	109	152.575	105	241.858	115	160.587	112
Ivančna Gorica	234.591	65	152.510	58	246.664	62	158.953	75	254.006	75	165.341	82
Izola/Isola	240.102	53	151.581	63	246.156	64	159.011	74	252.509	80	164.134	86
Jesenice	242.160	46	155.394	50	253.977	39	162.244	57	267.865	40	173.955	45
Jezerško	267.433	11	163.869	19	271.272	20	168.532	35	296.343	13	186.239	18
Juršinci	242.517	44	160.053	33	252.675	47	168.941	34	267.699	41	180.547	25
Kamnik	218.918	114	142.284	115	226.432	121	150.616	118	245.787	103	161.819	100
Kanal	245.521	35	157.655	40	251.332	50	164.672	48	273.186	28	177.945	32
Kidričevo	183.757	185	121.602	186	185.880	188	125.747	188	199.889	189	134.954	189
Kobarid	207.166	149	135.856	147	218.077	152	145.870	148	238.420	127	159.364	123
Kobilje	176.464	187	118.111	187	308.688	5	204.773	3	317.458	6	209.877	4
Kočevje	206.422	152	134.868	151	213.225	163	142.323	160	231.029	150	152.943	153
Komen	222.861	103	144.502	102	237.688	82	151.239	114	265.171	49	175.211	40
Komenda	202.396	160	131.597	165	222.100	138	147.014	142	220.936	172	146.009	176
Koper/Capodistria	266.471	13	166.967	13	276.637	15	175.662	20	290.794	16	184.864	20
Kostel	204.932	155	132.888	158	209.140	171	138.638	175	241.642	116	158.437	125
Kozje	196.516	176	130.048	176	210.837	168	140.978	167	233.978	139	155.819	140
Kranj	267.427	12	169.008	12	262.885	30	170.068	30	285.418	19	184.222	21
Kranjska Gora	261.018	16	164.080	18	288.603	13	185.917	14	277.916	26	177.916	33
Križevci	234.635	64	150.087	70	253.213	42	166.827	42	263.307	54	174.091	44
Krško	242.557	43	155.633	48	258.821	34	167.385	39	265.350	47	171.731	56
Kungota	212.748	132	137.886	141	225.253	123	148.900	127	235.941	132	157.218	133
Kuzma	212.232	136	139.475	130	241.777	73	162.015	59	230.244	153	153.144	152
Laško	280.716	8	179.899	6	253.797	40	166.524	43	304.314	10	194.777	10
Lenart	212.397	134	139.440	132	223.293	130	150.315	119	233.491	141	157.323	132
Lendava/Lendva	233.324	70	150.779	68	251.974	49	164.785	47	251.647	83	166.300	78
Litija	209.917	144	136.336	145	219.178	147	144.832	153	231.911	147	153.359	150
Ljubljana	307.385	2	187.594	2	321.716	3	197.975	6	334.496	2	206.201	5
Ljubno	185.566	183	123.297	183	219.835	144	148.655	129	216.744	179	146.829	175
Ljutomer	207.144	151	135.396	149	216.290	155	145.226	151	230.549	152	153.543	148
Logatec	216.409	123	141.135	119	223.482	129	148.238	133	241.938	114	159.652	120
Loška dolina	230.284	77	149.321	77	236.986	85	156.731	81	243.695	110	161.767	102
Loški Potok	221.156	107	146.304	90	229.105	114	155.748	86	247.758	95	165.034	83
Lovrenc na Pohorju	183.274	186	122.045	185	194.798	182	130.237	183	213.433	181	142.621	183
Luče	211.397	139	138.132	139	200.901	178	135.176	178	206.935	187	140.222	186
Lukovica	214.624	128	138.712	136	228.565	116	148.552	130	234.815	138	150.871	164
Majšperk	150.361	192	104.385	192	216.458	154	142.904	157	180.244	192	125.565	192
Maribor	252.856	28	159.907	34	268.490	23	173.485	24	277.054	27	178.152	31
Markovci	243.067	41	155.553	49	244.251	67	159.557	69	256.535	73	167.718	75
Medvode	238.833	56	153.002	56	273.111	18	175.519	21	259.991	60	168.894	69
Mengeš	265.701	14	166.684	14	334.177	2	210.461	2	225.308	165	144.639	177
Metlika	200.184	164	131.523	168	206.713	174	139.060	172	211.893	182	142.031	184
Mežica	209.142	145	135.450	148	224.031	127	147.064	140	240.006	120	157.396	131
Miklavž na Dravskem polju	219.117	111	140.737	122	229.342	111	149.113	126	231.200	149	152.485	156
Miren - Kostanjevica	205.056	154	133.666	154	221.760	139	146.909	143	244.748	106	161.204	110
Mirna Peč	244.864	37	153.998	54	246.268	63	161.164	64	242.066	112	160.409	114
Mislinja	212.704	133	138.436	137	215.222	157	144.204	154	218.109	177	151.492	161

Moravče	243.369	40	159.151	37	250.051	52	166.369	44	269.948	34	177.619	34
Moravske Toplice	227.396	85	145.707	94	224.317	126	148.444	131	244.938	104	162.235	97
Mozirje	240.727	49	156.286	43	237.579	84	157.451	78	247.202	98	164.746	84
Murska Sobota	214.405	129	138.895	133	223.909	128	148.367	132	230.969	151	153.703	146
Muta	203.061	158	133.677	153	222.709	134	147.432	138	235.339	135	156.656	136
Naklo	238.920	55	152.225	60	257.977	36	167.100	41	263.894	52	172.136	54
Nazarje	183.820	184	122.186	184	193.814	183	131.856	182	205.166	188	138.209	188
Nova Gorica	285.576	7	177.013	7	306.412	6	195.377	9	309.856	8	195.793	8
Novo mesto	271.012	9	170.650	10	302.793	8	192.346	10	333.761	3	210.708	3
Odranci	252.934	27	163.425	22	284.281	14	184.906	15	265.256	48	174.649	42
Oplotnica	224.888	95	146.942	88	223.149	131	147.875	135	224.245	170	152.164	157
Ormož	197.213	174	129.466	177	213.661	162	140.926	168	227.924	157	150.622	166
Osilnica	169.474	189	112.722	189	173.710	191	120.809	190	188.409	191	130.243	191
Pesnica	207.329	148	135.232	150	252.651	48	165.829	45	263.022	55	172.525	51
Piran/Pirano	259.836	17	161.888	28	264.839	28	167.614	38	278.423	25	177.367	35
Pivka	214.119	131	138.825	134	212.571	165	141.276	163	225.491	164	149.796	173
Podčetrtek	210.653	142	136.817	143	222.692	135	146.884	145	235.128	136	155.306	142
Podlehnik	242.071	47	158.177	38	249.364	55	164.629	49	259.525	61	171.709	57
Podvelka	200.137	166	131.578	167	192.300	184	129.472	186	207.683	186	139.363	187
Polzela	173.266	188	115.890	188	184.384	189	125.510	189	195.269	190	133.744	190
Postojna	254.653	24	163.327	23	258.151	35	167.760	37	271.042	32	176.002	37
Prebold	190.524	180	125.619	181	229.248	113	152.117	109	247.778	94	162.178	98
Preddvor	211.666	138	138.128	140	219.078	148	147.034	141	232.449	146	156.190	138
Prevalje	228.708	79	145.572	96	265.250	27	171.511	28	231.584	148	152.857	154
Ptuj	228.705	80	147.670	83	230.572	102	152.705	103	248.312	91	162.642	94
Puconci	228.231	81	146.854	89	262.327	32	169.112	33	258.227	67	169.113	67
Rače - Fram	238.653	57	152.281	59	243.657	70	159.231	73	247.411	96	161.411	109
Radeče	201.577	162	132.680	160	210.182	170	140.926	169	224.820	167	151.651	160
Radenci	223.167	101	144.362	103	251.168	51	163.971	51	258.105	69	169.473	65
Radlje ob Dravi	190.879	179	126.442	180	192.249	185	129.626	185	211.525	183	141.892	185
Radovljica	224.904	94	145.156	99	235.138	89	153.506	98	248.938	90	163.215	89
Ravne na Koroškem	244.531	39	158.082	39	257.019	37	168.447	36	270.091	33	176.813	36
Razkrižje	250.806	30	161.488	29	239.353	77	155.758	85	237.107	129	159.707	119
Ribnica	220.657	108	144.143	105	225.425	122	150.029	121	239.738	124	159.449	122
Ribnica na Pohorju	239.678	54	154.067	53	238.714	79	155.314	88	287.125	17	186.752	17
Rogaška Slatina	193.835	178	127.848	178	198.863	179	133.726	181	214.148	180	143.147	181
Rogašovci	227.028	88	148.369	81	240.340	75	161.764	60	251.861	81	167.707	76
Rogatec	195.987	177	130.781	172	198.334	180	135.530	177	211.169	185	143.044	182
Ruše	232.970	71	149.448	75	248.922	59	162.088	58	258.129	68	168.639	71
Selnica ob Dravi	232.858	72	149.381	76	244.099	68	159.567	68	258.592	65	168.622	72
Semič	199.459	169	132.527	162	188.518	187	129.780	184	219.200	175	149.981	172
Sevnica	210.653	143	138.757	135	214.066	159	142.428	159	233.143	142	153.968	144
Sežana	240.509	51	154.795	51	249.100	58	162.365	56	267.295	44	174.239	43
Slovenj Gradec	225.390	92	145.553	97	231.319	100	152.092	111	246.668	100	160.327	115
Slovenska Bistrica	234.493	67	151.445	64	234.244	91	154.765	89	247.359	97	163.661	87
Slovenske Konjice	217.079	119	140.881	121	219.432	146	145.798	149	233.062	143	154.113	143
Sodražica	203.980	157	133.298	156	225.156	124	149.771	123	246.709	99	161.739	103
Solčava	199.233	170	130.858	171	206.322	175	138.127	176	235.623	133	156.645	137
Starše	249.204	31	160.352	32	265.994	26	173.456	25	272.656	29	178.333	28
Sveta Ana	287.707	4	184.623	5	302.625	9	197.584	7	314.966	7	205.274	6
Sveti Andraž v Slov. goricah	237.808	59	149.806	72	249.788	53	160.863	65	259.187	63	168.722	70

Sveti Jurij	217.394	118	140.464	123	221.366	140	146.295	146	248.190	92	163.068	91
Šalovci	261.346	15	169.390	11	292.938	11	196.275	8	284.670	20	195.002	9
Šempeter - Vrtojba	257.110	19	163.508	21	249.597	54	170.383	29	282.185	22	193.794	11
Šenčur	236.260	61	151.067	66	253.119	44	162.410	55	269.901	35	172.743	50
Šentilj	226.597	89	147.261	86	233.295	93	154.561	90	251.253	85	165.729	81
Šentjernej	208.670	146	136.251	146	219.449	145	148.072	134	235.350	134	153.531	149
Šentjur	221.179	106	143.462	108	227.893	119	151.031	115	240.064	119	157.814	128
Škocjan	226.317	90	145.666	95	241.875	71	155.346	87	267.611	42	170.682	62
Škofja Loka	227.124	86	147.542	84	238.850	78	157.723	77	260.237	59	171.476	59
Škofljica	212.212	137	138.360	138	218.742	149	144.028	155	227.366	158	150.943	162
Šmarje pri Jelšah	224.991	93	145.500	98	229.951	108	152.372	106	239.805	122	159.459	121
Šmartno ob Paki	198.810	172	130.590	174	235.597	88	153.694	95	217.066	178	143.483	179
Šmartno pri Litiji	199.970	168	131.983	164	210.351	169	141.230	165	229.010	154	153.921	145
Šoštanj	253.465	26	160.707	31	268.225	24	173.202	26	298.836	11	191.764	14
Štore	222.961	102	146.294	91	238.602	81	159.515	70	258.523	66	170.850	61
Tabor	220.029	110	143.672	107	231.354	99	153.631	96	257.804	71	171.682	58
Tišina	258.898	18	164.280	17	273.774	17	183.544	16	272.325	30	181.853	24
Tolmin	216.457	122	141.838	118	227.954	118	152.095	110	244.926	105	162.713	92
Trbovlje	255.859	21	164.359	16	270.276	21	175.682	19	292.320	15	188.249	16
Trebnje	215.063	125	139.450	131	236.683	86	156.584	82	249.498	88	158.092	127
Trnovska vas	245.243	36	162.225	25	245.205	65	162.759	54	253.168	78	166.417	77
Trzin	223.702	98	142.509	114	227.679	120	147.638	136	253.840	76	161.659	106
Trzič	202.418	159	132.201	163	208.173	172	138.681	174	225.162	166	150.238	169
Turnišče	154.327	191	106.679	191	168.319	192	118.192	192	258.721	64	169.808	64
Velenje	236.657	60	156.130	46	244.514	66	159.928	66	253.379	77	166.250	79
Velika Polana	162.816	190	109.729	190	183.206	190	120.151	191	235.028	137	156.717	135
Velike Lašče	207.832	147	132.907	157	212.832	164	142.055	161	226.842	159	150.941	163
Veržej	246.293	34	159.544	36	266.801	25	174.341	22	279.897	23	182.319	23
Videm	242.254	45	156.157	45	253.161	43	163.794	52	263.690	53	172.262	53
Vipava	221.996	105	146.165	92	230.258	104	154.395	91	241.954	113	162.237	96
Vitanje	198.821	171	131.476	169	213.983	160	143.724	156	233.016	144	158.643	124
Vodice	231.112	76	149.687	74	230.740	101	152.367	107	250.057	87	162.437	95
Vojnik	253.560	25	161.982	27	252.936	45	165.021	46	260.967	58	172.090	55
Vransko	231.299	74	149.826	71	229.276	112	150.831	117	240.663	118	160.212	116
Vrhnika	204.032	156	132.686	159	213.856	161	141.505	162	226.712	161	150.428	168
Vuzenica	217.011	121	142.594	112	276.158	16	186.749	12	226.826	160	152.128	158
Zagorje ob Savi	223.335	100	143.365	109	234.939	90	153.629	97	246.387	102	161.661	105
Zavrč	241.025	48	157.398	41	222.745	133	152.209	108	219.816	173	150.547	167
Zreče	218.954	113	142.248	116	224.660	125	150.032	120	249.330	89	165.741	80
Žalec	224.056	96	144.925	100	231.846	98	152.614	104	246.482	101	161.712	104
Železniki	219.089	112	144.544	101	237.642	83	159.314	72	251.358	84	162.684	93
Žetale	252.700	29	162.913	24	272.357	19	180.573	17	304.941	9	203.575	7
Žiri	218.514	116	142.974	111	229.663	110	153.043	102	243.383	111	162.039	99
Žirovnica	231.177	75	149.722	73	241.527	74	157.971	76	262.826	56	173.213	48
Žužemberk	215.771	124	141.007	120	230.351	103	153.421	99	233.884	140	155.904	139

Vir: SI-STAT podatkovni portal

Priloga 3: Anketni vprašalnik za poslovne subjekte v občini Tolmin

Spoštovani,

sem Anton Manfreda, absolvent Ekonomske fakultete, smer finance. Za diplomsko delo sem izbral naslov Analiza stanja in razvojne možnosti občine Tolmin. Mentor diplomskega dela je docent dr. Mitja Čok.

Zavedam se, da so gonilna sila občine Tolmin prav mala in srednja podjetja, zato se obračam na vas s prošnjo, da si vzamete nekaj minut časa in izpolnite anketo. Z vašimi odgovori bom lažje analiziral stanje in predvidel potrebe gospodarstva v občini. Poleg tega bom tudi lažje izpostavil probleme in pomanjkljivosti ter vaše potrebe.

Odgovori bodo obravnavani skupaj in ne posamezno, tako da je anonimnost zagotovljena. Če na določeno vprašanje ne želite odgovoriti, ga lahko preskočite. Pri vprašanjih lahko obkrožite tudi več odgovorov.

Prosim, da mi vprašalnik, če je le mogoče, v 7 dneh po prejemu (zaradi obdelave podatkov) vrnete na naslov: **Anton Manfreda, Poljubinj 5a, 5220 Tolmin.**

1. Oblika podjetja:

- gospodarska družba (d.o.o., d.n.o., d.d. ...)
- samostojni podjetnik (s.p.)

2. Število zaposlenih:

3. Glavna dejavnost, ki jo opravljate:

4. Osnovni razlogi za ustanovitev podjetja:

- Želja po večjem dohodku.
- Prevzel-a sem delo od staršev, sorodnikov.
- Nisem imel-a zaposlitve.
- Želja po izkoriščenosti svojih veščin, znanja.
- Želja po vodenju.
- Drugo: _____.

5. Ali svojo odločitev obžalujete?

- Da.
- Včasih.
- Ne.

6. Ali imate pri pridobivanju kadrov težave?

- Nimam težav.
- Imam majhne težave.
- Imam velike težave.

7. Katerih poklicev vam najbolj primanjkuje oziroma si jih najbolj želite?

- Inženirji.
- Pravniki.
- Ekonomisti.
- Prevajalci.
- Kvalificirani delavci.
- Drugo: _____.
- Kadrov mi ne primanjkuje.

8. Na katerih trgih poslujete?

- Lokalna raven.
- Regionalna raven.
- Državna raven.
- Mednarodna raven.

9. Kaj načrtujete v prihodnosti?

- Povečati število zaposlenih.
- Razširiti proizvodni program.
- Širitev na nove trge.
- Povečati investicije.
- Ohraniti stanje nespremenjeno.
- Ustanoviti novo podjetje.
- Drugo: _____.

10. Nameravate svoje poslovne prostore in aktivnosti preseliti v druge kraje?

- Da, vendar znotraj občine.
- Da, v drugo občino.
- Ne.

11. Kaj bi morala občina po vašem mnenju nuditi podjetjem?

- Razna izobraževanja.
- Sofinanciranje delovnih mest.
- Sofinanciranje štipendiranja.
- Svetovanja.
- Promocijo.
- Pomoč pri zagonu podjetja.
- Omogočanje ugodnih kreditov.
- Vlaganje v gradnjo novih gospodarskih poslopij.
- Drugo: _____.

12. V kolikšni meri po vašem mnenju občina Tolmin izvaja omenjene dejavnosti?
- Jih ne izvaja.
 - Pomanjkljivo.
 - Pomoč nudi samo določenim podjetnikom.
 - Ravno prav.
13. Ali ste seznanjeni z aktivnostmi Posoškega razvojnega centra (PRC)?
- Nisem seznanjen.
 - Delno seznanjen.
 - Aktivnosti dobro poznam.
14. Kaj vas pri vašem poslovanju v občini Tolmin ovira?
- Majhno število prebivalcev v občini.
 - Nizka kupna moč prebivalcev.
 - Slaba prometna infrastruktura.
 - Visoke cene zemljišč, najemnin.
 - Oddaljenost od državnih institucij (davčna uprava ...).
 - Oddaljenost od večjih mest.
 - Pretiran inšpektorski nadzor.
 - Slaba informiranost glede spremembe zakonodaje ...
 - Drugo: _____.
15. Kako se po vašem mnenju občina zavzema za odpravo težav in spodbujanje podjetništva?
- Se ne zavzema.
 - Finančne možnosti ji tega ne dovoljujejo.
 - Se močno zavzema.
16. V katerih panogah oziroma dejavnostih vidite prihodnost občine Tolmin?
- Gozdarstvo, lesarstvo.
 - Industrija.
 - Zdraviliški turizem.
 - Turizem na splošno.
 - Kmetijstvo.
 - Razvoj visoke tehnologije.
 - Skrb za ohranjanje okolja.
 - Drugo: _____.
17. Kaj bi bilo po vašem mnenju za občino najugodnejše?
- Povezovanje z zahodnimi regijami (Furlanijo, Benečijo ...).
 - Povezovanje z Goriško regijo.
 - Povezovanje z Osrednjeslovensko regijo.
 - Brez povezovanja.

18. Kakšna vrsta pomoči oziroma dejavnosti bi bila za vas najbolj dobrodošla?

- Davčne olajšave za poslovanje na območju Posočja.
- Organizirana srečanja in soočanje mnenj s predstavniki državne oblasti.
- Lažje pridobivanje gradbenih dovoljenj.
- Zmanjšanje birokracije.
- Več dodeljenih nepovratnih sredstev.
- Drugo: _____.

19. Napišite svoje mnenje o tem, kaj tolminska občina najbolj potrebuje oziroma kakšna bi bila po vašem mnenju najboljša rešitev za oživitev gospodarskega razvoja v občini. Tu lahko dodate tudi mnenja in predloge, ki v anketi niso bili zajeti: